

Самрат ҚҰСКЕНОВ

ЖАЛА МЕН
ЖАЗА

Самраг ҚҰСКЕНОВ

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Нұр-Сұлтан-2020
Qalamger.kz баспасы

ӘОЖ 78
КБЖ 85.31
С 14

Самрат ҚҰСКЕНОВ
С 14 **ЖАЛА МЕН ЖАЗА.** *Өлеңдер мен поэмалар/*
-Нұр-Сұлтан: Qalamger.kz баспасы, 2020. -132
бет.

ISBN 978-601-7962-77-1

563776

Самрат Құскенов қазіргі қазақ поэзиясының дамуына өз үлесін қосып жүрген ақындардың бірі. Ақын тек лирикамен шектеліп қалмай, азаматтық поэзияға да бет бұрғанын осы «Жала мен жаза» кітабын оқи отырып көз жеткізесіз.

Әр өлеңін жүрекпен жазатын жігіттің өлеңдерінде тазалық бар. Алғаш шыққан «Іңкәр жүрек» өлеңдер жинағы оқырмандар қауымына жол тартып, қолында бір де бір кітап қалмады.

Кітап барша оқырмандарға арналған.

ӘОЖ 78
КБЖ 85.31

ISBN 978-601-7962-77-1 © Құскенов С., 2020.
Северное издательство © Qalamger.kz баспасы, 2020.
областная типография
ИЗДАТЕЛЬСТВО

**АВТОР ТУРАЛЫ
ЖҮРЕКЖАРДЫ ЛЕБІЗДЕР**

* * *

Самрат бауырым қалыптасып келе жатқан тамаша ақын жігіт. Ақын деген өзі аңғал, саңғал. Кешегі Мағжан айтқандай «Ақын да бір бала ғой айға ұмтылған, Еркімен өзі-ақ отқа барады да» дейтін дүниеде мына өмірден, қалыпты жағдайдан бөлектеу, қалықтап жүретін. Мен осы Самрат бауырымнан көремін сол дүниені. Ақын деген халыққа сыймағандықтан, бір Құдайдың еркін ойлауға жаратқан дүниесі ғой.

Дәулеткерей Кәпұлы,
*Ақын, Қазақстанның еңбек сіңірген қай-
раткері.*

ҚОЛТАҢБА

Бауырым, айналайын Самратым,
Өлеңі қаламынан ағылатын.
Қазақтың мақтан тұтар ақыны бол,
Сөзінен қасиеті танылатын.

Жігіт бол әрқашанда сүйікті елге,
Ұлт үшін намыс керек мықты ерге.
Өте бер, өткелдерден еш сүрінбей,
Жете бер, биіктерден биіктерге.

Ринат Зайытов,
Айтыскер ақын

САМРАТ ІНІМ

Қара өлеңге құрбан қып қара түнін,
Әдемілік іздейді әр ақының.
Көргенін қаламына сыр ғып айтқан,
Кітабың құтты болсын, Самрат інім!

Өлеңге тікпес сендей басын әркім,
Інісің, ізін басқан асылдардың.
Жырың боп кітаптағы қалған сөздер,
Үні боп қалсын ертең ғасырлардың.

Мұңына поэзияның малшынғасын,
Жапырақ бет жүрекке жан сырласың.
Мұрасы Құскеновтың мәңгі жасап,
Сиясы қаламыңның таусылмасын.

Әлібек Серғалиев,
Айтыскер ақын, асаба

* * *

Жас ақын, жалынды ақын Самрат Құскенов алаштың азаматы болып биіктеп келеді. Олай дейтінім жүректен шыққан жырылары ел мен жер, тектілік пен намыс туралы. «Ата салтынан ақшасын биік қойған заман» деп қазақ ұлтының қасиетін жоқтап келеді.

Көз алдымызда болып жатқан көңіл кемітер оқиғаларға өз азаматтық пікірін білдіріп, елді ұйыстыруға үлес қосуда. Жас ақын бауырыма шығармашылық шабыт, үлкен жүрек тілеймін!

Саягұл Бірлесбек,
Ақын

ТАРИХИ ПОЭМА

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

(тарихи поэма)

Саяси қуғын-сүргіннің құрбаны

Әби Есекиннің аруағына

Кіріспе

Американдық, французбен таныссың ба?!
Шет тілінде тілдесіп, қауыштың ба?!
Онда, тыңшы болғаның елін сатқан,
Қадіріне жетпеген бақыттың да.

Заман солай! Қай жаққа сабыласың?!
Құтыңнан да ойланбай қағыласың.
Болыс болып, біреуге жақпай қалсаң,
«Халық жауы» аталып, атыласың.

Өз бетіңмен тіршілік етесің бе?!
Қыста бидай дақылын тересің бе?!
Ашаршылық кезеңнен сақтандың ба?!
Сатқынсың деп қуғынға кетесің де.

Қажет емес иттерге білімің де,
Кімге керек жинаған ілімің де.
Жазықтысың еліңді сүйген үшін,
Атың тұрса, тұтқындар тізімінде.

Концлагерьге кетесің ойланбастан,
Жиырма бес жыл жаладан қорғанбастан.

Тоталитарлық жүйенің логикасы,
Жүзеге асып келді қорланбастан.

Бұл аз болса, өлімнің жаза берер,
Қандай азап жаныңа маза берер?!
Дарға асар немесе ата салар,
Құдай да жоқ бұларға сана берер.

Жанаспай ма, шындыққа жанаса ма?..
Елмен керең Үкімет санаса ма?..
Ойға келген жазасын қолданады,
Амандығын ойлаған жақ аша ма?..

Тұсау болған халықтың тұлпарына,
Таба қылып досына, дұшпанына.
Психикаң да бұзылып, айналасың,
Азапталған репрессия құрбанына.

Қаһарланған саясат осы болды,
Пәле, жала биліктің қолы болды.
Шарықтаған сол Кеңес Үкіметі,
Қарапайым халықтың соры болды.

Сауаттыны сауатсыз қылған заман,
Зияндыны зиялы қылған заман.
Елдің қамын жасаған ерлеріңді,
Жазықсыздан жазықсыз қырған заман.

Қону үшін шындықтың тұғырына,
Көз жүгіртем Әбидің ғұмырына.
Дәлелі жоқ негізсіз айып тағып,
Тсңеп кеттің өмірдің тобырына.

Әділдіктің жоғалуы

1941! Қаралы жыл!
Әрбір үйге жеткен бұл қазалы жыл.
Опасыздық жасаған Германияның
Иттілігі өшпенен жазады жыр.

Кетті бүкіл ауылдың азаматы,
Отанына тиетін шарапаты.
Амандығын Алладан сұрап қалды,
Тілектес боп соңында жамағаты.

Айналған жоқ Орталық ауылын да,
Қан жылатып зиялы қауымын да.
Ала берді дені сау болса, болды,
Әр адамның ағасын, бауырын да.

Қарттары да қарт болып ойнамады,
Балалар да бала боп ойнамады.
Әйелдер де ұмытып нәзіктікті,
Майдандағы ерлерін ойға алады.

Жету үшін жеңістің тұғырына,
Ешкім де жоқ қам жеген ғұмырына.

Мүгедек те ауруын ұмытты да,
Жегілді гой даланың жұмысына.

Соғыс елді есінен талдырыпты,
Жүрекке де жараны салдырыпты.
Ұстаз бол деп қорғаныс министрі,
Сауаты мол Әбиді қалдырыпты.

Қырық бесте болса да, халық үшін,
Әби ұстаз көтерді нардың жүгін.
Түске дейін оқытып балаларды,
Түстен кейін тыңдайтын дала үнін.

Солай риза қылыпты жұрағатты,
Ақтарғандай тарихи мұрағатты.
Алты жылдық білімі бар болса да,
Жастайынан алыпты «ғұлама» атты.

Солай жаздың күндері өтіп жатыр,
Одан сайын қара бұлт төніп жатыр.
Үйреншікті жағдаймен ғұмыр кешіп,
Ауылдағы тіршілік өріп жатыр.

Күнде «Орман» совхозы дамып жатыр,
Аудан түгел, облыс та танып жатыр.
Ауылына бас көз боп қалған Әби,
Әр қадамын іргелі басып жатыр.

Күнделікті жұмысын орындаған
ұжымшар да Әбиді мойындаған.
Соның еңбекқорлығын қызғанған соң,
Адамдар бар бағынбай қоқыңдаған.

Ақылдасып, жоспарлап жасалған-ау,
Іші тардың уы да таралған-ау.
Қасақана бір күні жұмысына
Кешігіп барды үш әйел араңдатар.

Бұл жай халық еңсесін түсіреді,
Үш әйелдің ісінен түңіледі.
Жақтырмаған кешігіп келгендерді,
Әби жинап алды да бүкіл елді.

Ауылдастар! Жұмысқа кешікпеңдер,
Қиын-қыстау кезең бұл, ерікпеңдер.
Күйеулерің жеңілмеу үшін жаудан,
Сендер жұмыс істеуге ерінбеңдер.

Егін жинау бүгінгі міндетіміз,
Сарбаздарға көрсеткен құрметіміз.
Ел басына қара бұлт төнген кезде,
Көмек беру-біздің бір сүннетіміз.

Жатыр жаудан қорғалып жерлеріміз,
Басын тікті қауіпке ерлеріміз.

Еркелеуге уақыт жоқ, түсінсеңдер,
Елге сіңсін біздің де еңбегіміз.

Көз жүгіртіп қойыңдар жерлеріңе,
Сараң болмай төгілер терлеріңе.
Біздер қырман басында жүре алмасақ,
Тамақ қайдан барады ерлеріңе?!

Дұрыс болар жұмысты істесеңдер,
Бойға жауапкершілік жүктесеңдер.
Жауды қалай жеңеді тонып-жаурап?
Сендер киім-кешегін тікпесеңдер.

Ашаршылық көрмесін жауынгерлер,
Солар еді жеңісті алып берер
Қарыны тоқ, көйлегі көк боп тұрса,
Туыңды құлатпайды асыл ерлер.

Жалқаулансақ, біз артқа шегінеміз,
Арбасына құлдықтың жегілеміз.
Ерлеріміз аш болып, әлсізденсе,
Фашистерден оңбай бір жеңілеміз,

- Деп, ауылды бірлікке шақырады,
Солай, елдің беделін асырады.
Бірақ, айтқан сөздері бұрмаланып,
Билікке де жалған хат жазылады.

Он алтыншы тамыздың таңы атты,
Жала қашан жаныңды жадыратты?!
Тұтқындап ап Әбиді алып кетті,
Коммунистік партияның заңы қатты.

Бірден тергеу басталды, кешіктірмей,
Болған жайды дұрыстап естіп, білмей.
Есі-дерті жаланы мойындату,
Қылмыскердің тұрғанда есі кірмей.

Бірақ, Әби мойнына алары жоқ,
Адал болған еркектің жанары от.
Тепкілеуге кірісті ойланбастан,
Тергеушінің ешқандай амалы жоқ.

Мойындайтын Әби жоқ, берілмеді,
Ит жеккенге айдалып, жегілмеді.
Шыбықпен де сабады, аямады,
Одан қайсар азамат жеңілмеді.

Тіпті, ине салыпты пайдасы жоқ,
Тергеушінің қолданар айласы жоқ.
Тамыз түгел, қыркүйек аяқталды,
Шенділердің Әбиге айтары жоқ.

Аяқталуға шақ қалды қазан айы,
Нұрландырмас жаныңды таң арайы.

Шешілмеген Әбидің ісі, енді,
Сотқа кетті, қалмады басқа амалы.

Хат жаз деген мүмкіндік берді үш күн,
Әділдікті көргісі келді мүмкін.

- Куәгерің көзімше келіп, айтсын,
Айтқаныма кәнеке, көз жеткізсін.

- Деп Әби хат жолдады жоғарыға,
Ойы да жоқ «сот әділ болады ма?!»
Сот та болды араға үш күн салып,
Шыққан үкім ақылға қонады ма?..

- Қонамын деп лауазым тұғырына,
Мән бермеген өзінің ғұмырына.
Құп көрмепті бұл Кеңес Үкіметін,
Кедергі боп партияның жұмысына.

Елді антикеңеспен үгіттеген,
Әр ісінен табылды бүлік деген.
Бәрін колхоз жұмысын істемеуге
Шақырғанда белі еш бүгілмеген.

Жеңілеміз деп ұран жазған үшін,
Қитұрқы әрекетке барған үшін.
Әр кез жалған қауысет таратумен,
Ел ішіне іріткі салған үшін.

Сегіз жылға Есекин сотталады,
(Абақты аз болар деп ойланады.)
Бесеуі хат алмасу құқығынсыз, -
- Деген соттың ісі де тоқталады.

Санасы жоқ НКВД адамдары,
Мейірімсіз өмірдің надандары
Сот залында ешкім жоқ, төрт-ақ кісі,
Жатқан шалыс басылып қадамдары.

Болмады да, Әбидің сұрағаны,
Осы шығар тұлпардың құлағаны.
Бір адамға азайса қазақ саны,
Сталинге сол еді ұнағаны.

Жұмбақтаған жазасы өлім болды,
Барған жері түрме емес, көрің болды.
Репрессия құрбаны боп атылды,
Оған куә тарихтың өзі болды.

Әділдік те Әбимен атылыпты,
Бұлақтай боп қызыл қан ағылыпты.
Көзі ашық, сауатты болғанымен,
Сауатсыз боп құжатта танылыпты.

Күйе қашан арыңды тазалады?
Жазықсыздан жазықсыз жазалады.

Сауатсыз адам қалай ұстаз болды?
Сансыз сұрақ жаныңды мазалады.

Жөн болса да тарихтың оралғаны,
Байқалып тұр ұлтыңның тоңалғаны.
Ауыр соққы болмай ма жас ұрпаққа,
Әділдіктің бір сәтте жоғалғаны.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ
АТҚАМ

Алтыншаштың батылдығы

Шала қылып көрсетіп даналарын,
Асылдардың түсіріп бағаларын.
Атып қана қоймайды жауыз партия,
Қорлайды «халық жауының» балаларын.

Айналса да, репрессия құрбанына,
Тыныштық жоқ ерлердің ұрпағына.
Сталиндік террордан сақтанбасаң,
Пайда жоқ, өз еліңде тұрғаныңнан.

Әйтпегенде көргенің тозақ еді,
Шенділердің ойлары шолақ еді.
Бауыздалған қойдан да бетер қылған,
Жала деген қатыгез орақ еді.

Көз аспаған тағдырдың ауырынан,
Қарсы тұрып, саясат дауылына.
Бір-ақ түннің ішінде жиналды да,
Алтыншаш та көшіпті ауылынан.

Барлық жүгін артып ап арбасына,
Ана түсті өмірдің арбауына.
Қиналса да, артына қарамады,
Шығу үшін зардаптың арнасынан.

Оның алған бағыты Ресей болды,
Жүкті әйелге қайсысы демеу болды.
Төртіншісі ішінде, қасындағы
Үш сәбидің саулығы мерей болды.

Қалғанымен көз жазып ардағынан,
Қауіп-қатер төнсе де жан-жағынан.
Ана тағдыр тезіне түскенімен,
Пана іздеп жүр Қорған аймағынан.

Шомылды да даланың жауынына,
Балаларын жинап ап бауырына.
Ақырында ел тауып, тұрақ болар,
Орналасты Макушино ауылына.

Жыл өтсе де, күдері үзілмеді,
Жұмыс істеп, белі де бүгілмеді.
Асыл жарын күтумен ғұмыр кешіп,
Жазғанына Алланың түңілмеді.

Сол кеткеннен Әби де оралмады,
Мол кетті ғой, жан қалай тоңалмады.
Балаларға әкесін күнде айтып,
Жарқын бейне санадан жоғалмады.

Туыстары алса да панасына,
Алтыншаш жүр көз ашпай азабынан.

Шама жетпей төртеуін асырауға,
Сайранын берді өзінің ағасына.

Әр күн сайын жол жаққа қарап келді,
Елесті де Әбиге балап келді.
Іште кеткен баласы туып, міне,
Қойған аты ырымдап Аманкелді.

Ойлағандай болмайды өмір деген,
Алла нұры бұл үйге төгілмеген.
Ал, Алтыншаш жол жаққа қарайлап жүр,
Қарағанмен Әби де көрінбеген.

Нүриләсы да бой жетті, өскенімен,
Қыз бұрымын иығына төккенімен.
Сезбеген соң әкенің алақанын,
Еш қызық жоқ жастықтың көктемінен.

Ұлбала да әпкенің ізін жалғап,
Өсіп жатыр өмірдің жырын талдап.
Әкесінің суретін құшақтап ап,
Жүр ғой нәзік жүректің өзін арбап.

Бір көрсем деп зар болып бейнесіне,
Оранып ап әкенің жейдесіне.
Аманкелді өседі бал дәуренсіз,
Біза, нала тұнып ер кеудесіне.

Дәм татпаған тіршілік зейнетінен,
Көз ашпаған тірліктің бейнетінен.
Бұрынғыдай сұлулық байқалмайды,
Әжім басқан ананың келбетінен.

Уақыт, шіркін әкелді жаңаларын,
Жоғалтса да өткеннің дараларын.
Ақыл тоқтап, ес кіре бастағанда,
Батыр ана жинады балаларын.

Ал, Сайранды басқа үй асырады,
Болған жайды ел қалай жасырады?!
Алтыншаштың айналып бауырына.
Нағашы деп таниды бауырлары.

Үш баласын Алтыншаш бағып-қақты,
Тағын жасап бермеді, бағын ашты.
Шындық іште жатпады жасырынып,
Әке жайлы ақиқат жалындатты:

- «Әкелерің білімді адам болды,
Қырық жаста еліне аға болды.
Үш келіншек алқаптың басындағы,
Айтқан сөздер Әбиге жала болды.

Сол сөз жетіп Үкімет құлағына,
Лай қосылды ерімнің бұлағына.

Саяси қуғын-сүргінге ұшырады,
Айналды да репрессия құрбанына.

Содан бері хабар жоқ оралмады,
Өзі кетсе де, көңілден жоғалмады.
Сегіз жылға сотталып кеткен еді,
Он екі жыл өтіпті оралмады.

Сау ма?! Ажал құшты ма?! Біле алмадым,
Назарыма ештеңе іле алмадым.
Отанымыз Қазақстан болғандықтан,
Бөтен мекен Ресейде күле алмадым.

Маған бақыт болдыңдар, балаларым,
Сол күш болып, айтпадым ана зарын.
Нағашы деп айтатын Сайран деген
Менің балам, сендердің ағаларың.

Кешіріңдер, әлсіз боп келген едім,
Кешірмейтін іс жасап кеткен едім,
Асырауға шамам жоқ болғандықтан,
Сайранымды ағама берген едім.

Күлген кезде сендерден от аламын,
Бал-бұл жайнап шаттықтан қос жанарым.
Екі жылдың ішінде елге қайтып,
Бақытты күндеріме ораламын».

- Деген Алтыншаш айтты да ана сырын,
Еске алды жоғалтқан жанашырын.
Содан кейін еңкілдеп жылап алды,
Иісін аңсап алыстағы баласының.

1954 жылы келді,
Алтыншашқа Алланың сыйы келді.
Көшіп атамекен деп Орталыққа,
Сағыныштың сарғайған жырын терді.

Сыйлы болған әкесі ауылына,
Үш бала сый көреді қауымынан.
Бүкіл халық айқара құшақ ашып,
Әрқайсысы басады бауырына.

Ана деген қашан да батыр адам,
Әр ізінен байқалған батыл қадам.
Осы күнге жеткізіп жалғыз өзі,
Үш балаға қадірлі «асыл ана».

Алтыншашты құрметтеп ауыл жатыр,
«Әби нағыз еркек» деп айтып жатыр.
Өмір-өзен тұрмайды бір орында,
Уақыт су боп тоқтамай ағып жатыр.

Сүйгенімен Алтыншаш немересін,
Көре алмай жүр өмірдің берекесін.

Әбисіз тар көреді, амал қанша?!
Кеңейсе де үйінің керегесі.

- Әби менің ұстазым болған еді,
Халық үшін қашан да қорған еді.
Кешке қырман басында табылатын,
Соншалықты еңбекқор болған еді.

- Деп айтып жүр ауылдың кісілері,
Ұлағатты Әбидің інілері.
Бүгінгінің үлкені боп сөйлейді,
Кешегінің сотқарлау кішілері.

Қиын заман жырлары төгіледі,
Құмға қайрат, жігерің көміледі.
О дүниеге аттанды Алтыншаш та,
Көргені азап толы өмір еді.

Әби болса, жұмбақ боп қала берді,
Жалған тарих өз жырын жаза берді.
Қолдарынан келгенше іздеп жатыр,
Сайран, Нүрилә, Ұлбала, Аманкелді.

Бағындырған әйелдің ақыл шыңы,
Айтылатын ертеңгі ақын жыры.
Төрт баланы аман-сау алып қалған,
Алтыншаштың жасаған батырлығы.

Байқалғанда, ұлтына жақындығы,
Көңіліңді тербейді ғасыр үні.
Қиын-қыстау кезеңде көшіп кету,
Алтыншаштың сөз жетпес батылдығы.

Заман бермес қайталап асыл ерді,
Деп өткен күн Алашқа шабыт берді.
Алтыншаштың ерлігі балаларын
Өз туған ауылына алып келді.

Бұл да, шіркін көңілдің хошы емес пе?!
Атамыздың салдырған жолы емес пе?!
Жеті атаның қадірін ұқтыратын,
Тектіліктің белгісі осы емес пе?!

Әжім ою салғанмен келбетінде,
Көрмесе де қоғамның зейнетінде.
Шежірені пір тұтқан қиналса да,
Алтыншаштай ана жоқ жер бетінде.

- Ел ұмытпас Әбидей азаматын,
Шығарса да, Үкімет жаман атын.
Орындайды немере-жиендері,
Алтыншаштың айтқан бір аманатын.

- Деп айтады өткеннің жұрнақтары,
Түсіндіріп тарихта жұмақ барын.
Елдің үкілі үмітін сенім ақтап,
Мұрағатқа жол тартты ұрпақтары.

Ұрпақтың іздеу салуы

Өткен күнді аңыз қып жариялар,
Күннен-күнге сарқылды дариялар.
Елім деген Әбидің көзін көрген,
Қатары сиреп жатқан қариялар.

- Сенің атаң жазықсыз кеткен еді,
Компартия түбіне жеткен еді.
Үш әйелдің біреуі жала жауып,
Атаңды отқа лақтырып кеткен еді.

- Деп Қасым Сәрсекеев ой тербейді,
Шындықты жасыруға жол бермейді.
Өз елінің ардақты ақсақалы,
Шын айтса да, ештеңе өзгермейді.

Соны естіп Әбидің немересі,
Сыр ақтарды тарихи кебежесі.
Дерек іздеп Есекин Әби жайлы,
Таба алмай қашады берекесі.

Әби жайлы шындық та ашылмады,
Ақиқаттың дастаны жазылмады.
Күндер зулап, ілесіп айлар өтті,
Абыройы Сталинның шашылмады.

Тарихты да жаздырмай ойран қылған,
Құрастырып өтірік ойдан-қырдан.
Келгенде 1989!
Әбиге қатысты іс тоқтатылған.

Ашылмады шындығы бұныменен,
Өткен заман құралып ұрыменен.
Қыламыстық іс тоқталып, жабылса да,
Қауышпай түр болашақ ұлыменен.

Он тоғыз жыл араға салды дағы,
Текті ұрпақ қанатын жайды дағы.
Әжесінің айтқанын орындайтын
Екпін кетті қолына алды дағы.

Тыныш заман! 2008 еді,
Бірақ, маза бермеген сенім еді.
Болғандықтан мәслихат депутаты,
Маңыздысы өзіңнің тегің еді.

Екпіннің де таусылмай «қап, пәлесі»
Орындалмай келеді бар уәдесі.
Әр кез құран бағыштап аруағына,
Еске алады өзінің жан әжесін.

Ақтарса да, аудандық мұрағатты,
Ақтарса да, облыстық мұрағатты.

Ешқандай да ісінде нәтиже жоқ,
Таппаған соң іздеген ұлағатты.

Күнде Екпін түседі әбігерге,
Ұнағанмен өткеннің әні елге.
КНБ-ның да есігін қағып көрді,
Қол жеткізем деп үлкен жәдігерге.

Разы болып жатса да нәсібіне,
Үңіледі жырдың әр әрібіне.
Өзі жеке кәсіпкер болғанымен,
Аудармайды назарын кәсібіне.

Дүкендері жыл сайын салынса да,
Мейрамхана, тойхана ашылса да.
Кетіп жатыр Екпіннің сағы суға,
Бүкіл ауыл сөзіне бағынса да.

Есі-дерті шындықты білу болды,
Құпиялардың ішіне кіру болды.
Оқиғаның тізгісі жазылғанын
Көзбен көріп, санаға ілу болды.

Аман-есен тұрғанда орманыңда,
Алынбайды ешқашан қорғаның да.
Құрбандарға арналған саябақ бар,
Орналасқан қаланың ортасында.

Із салсаңдар тарихтың бақшасына,
Талай дерек түсер оң жамбасыңа.
Жазылған сегіз мыңға жуық есім,
Үңілсең мемориалдық тақтасына.

Ұмтылса да ерліктің дастанына,
Құдай бермей отыр-ау бақ басына.
Атын толық жаздыртты атасының,
Әби деп мемориалдық тақтасына.

Соған арнап бес жүз мың теңге берді
Бір-біріне жақын қып ел мен ерді.
Шаршаса да, іздеуін тоқтатпады,
Әңгімеге тартып сөз мергендерді.

Шындық қайда деген ой санасында,
Жүргенімен халықтың қалауында.
Үлес қосып ескерткіш орнатуға,
Табылды демеушілер арасында.

Солай жүріп он екі жыл өтіпті,
Басқан әрбір ізі де жыр өріпті.
2020 келгенде, ақырында,
Талаптыға Алла да нұр төгіпті.

Шабыты бар адамдар ән шығарды,
Өмір деген алаңда бақ сыналды.

Қазақстан Республикасы Президенті
Қасымжомарт Тоқаев заң шығарды.

Міне, енді тарихың сақталады,
Қуанышты жырлаудан жақ талады.
Ал, саяси қуғын-сүргін құрбандары,
Бірі де қалмай, түгел ақталады.

Үнділі де, мұрағат құжатына,
Жетті Екпін Әбиев мұратына.
Түсініксіз болса да, жазулары,
Жауап тапты ұрпақтың сұрағына.

Ақ көгершін қанатын қағып жатыр,
Бұлбұл ұшып өз әнін салып жатыр.
Полиция департаменті баспасөзі
Сүйіншілеп сайтына жазып жатыр.

Тыс қалған жоқ БАҚ-тың да өкілдері,
Репортаж боп шығатын өнімдері.
Тарихтың бір есімі анықталып,
Жаңалыққа ауады көңілдері.

«МТРК» телеарнасы бой көрсетіп,
Көк экранды тарихпен түр сөйлетіп.
Алдан шығып іздеген ақпараты,
Жатқандай заманауи ой өрлетіп.

Енді қалай ұлылық ұнтақталды?!
Әбиден де іздейтін ұрпақ қалды
Журналист қыз Эльмира Садуақасова
Текті ұлмен кездесіп сұхбат алды.

Елең етті, естіген жұрағат та,
Шынымен де тарихым-ұлағат па?..
Жергілікті полиция бөлімшесі,
Құжаттарын сақтайды мұрағатта.

Бір жүк түсті Екпіннің арқасынан,
Қол жеткізіп ұрпақтың арманына.
Бүгінгі жыр Есекин Әби болып,
Сыймай жатыр шабыт та арнасына.

Айқын бағдар құрғандай келешегі,
Екпіннің де ойлары кемел еді.
Бір парағы ашылса құпияның,
Оның да ой астары терең еді.

Үміт деген тек алға жетеледі,
Тектіліктің тең болып терезесі.
Әрі қарай зерттеуді жалғастырмақ,
Репрессия құрбанының немересі.

Қуаныштың шегі жоқ шаттанғанда,
Атасымен дұрыс қой мақтанған да.

Азық болмақ өзінің ұрпағына,
Болашаққа ұлдары аттанғанда.

Ұлт деп жеке кәсіпкер от кешеді,
Мұрағаттан табылып көп дерегі.
Ертеңгі күн болашақ болғанымен,
Өткен күндер тарихың боп келеді.

Нәтиже көр нық басқан қадамдардан,
Қанша қорлық көрсен де арамдардан.
«Қара қарға» көлігі әкеткендер,
Табылып тұр сарғайған қағаздардан.

Бүгін жеке кәсіпкер жоспар құрды,
Көкіректе бірнеше ойлар тұрды.
Бауырында өскенін әжесінің,
Балалығын еске алып, ойлап тұрды.

Ұлық болып, із салған берекелі,
Кеңейеді Алаштың керегесі.
Қақ төрінде Орталық ауылының
Тұрар Әби Есекин кесенесі.

Шөгіп қалған қалам да жаза берді,
Шөлдеп тұрған ақын із сала берді.
Істің анық-қамына жеткеннен соң,
Ұйықтағанда жанына маза берді.

Тұла бойға деректер толып қалды,
Ұрпақ үнін құлақ та қосып қалды.
1895 туған жылы!
Өлген жылы қалды белгісіз болып.

Тап болса да өмірдің азабына,
Берік болды өзінің талабына.
Еске алып, өліні разы қылып,
Ие болып жүр Алланың сауабына.

Ешқашан да шықпаған жаман аты,
Ауылына тиіп жүр шарапаты.
Екпін Әбиев үлкен іс тыңдырды ғой,
Ауданының құрметті азаматы.

Еңбегі сіңген Жамбыл ауданына,
Елдің ұлы сүйікті Алласына.
Қасиеті бұйырып атасының,
Бір тылсым күш қонған-ау арқасына.

Елеген жоқ тағдырдың дауылын да,
Атын жиі айтады қауымы да.
Бағындырды тарихтың Алатауын,
Тұрса да, Благовещенка ауылында.

Қазақ деген періште сәби болды,
Әр қадамы ұрпақтың әні болды.
Бүгінгінің ең басты тақырыбы,
Аты аңыз Есекин Әби болды.

Түйін

Тәрбиелейік қазағым, өзімізді,
Дұрыстайық айтатын сөзімізді.
Әби жайлы қаламды тербегенде,
Ақиқатқа жеткіздік көзімізді.

Ұлыларға жыр жазу парыз болды,
Болашаққа өткен күн аңыз болды.
Тілден емес, пәлесі адалдықтан,
Қарғыс атқыр Сталин жауыз болды.

Қазағыма иттілік қылған екен,
Көбін құртып, өлтіріп тынған екен.
Мың бір қазақ соғысса ана жақта,
Жүз қазақты мына жақта қырған екен.

Жеткізсек те, аспанға атағыңды,
Ақтарамыз тарихи парағыңды.
Ұлы Отан соғысы деп жырлаймыз,
Мұртты басшы қырса да қазағыңды.

Немістердің шығарған тас-талқанын,
Ерлеріңе тамсанып бас шайқадың.
Не деу қажет репрессия құрбандарын?!
Дұрыс болар шындықты ақтарғаның.

Жанға батты, ақиқат айта алмаймыз,
Өткен күнге бір сенім арта алмаймыз.
Атаң Әби Есекин ақталғанмен,
Атқандарды жауапқа тарта алмаймыз.

Ұрпақ деген біздің бір талибымыз,
Уақыт деген таусылар тарифымыз.
Жер астында еш ұялмай жататындай,
Жер үстінде сақталсын тарихымыз.

Жоғалсаң да, ұмытпас есіміңді,
Мақтап жүріп, аялайтын сезіміңді.
Алтыншаштай жар табу өте қиын,
Тектілікпен тербейтін бесігіңді.

Елдің берген, көгеріп батасынан,
Сыр шертетін өткеннің сағасынан.
Енді, бізге Екпіндей ұрпақ қайда?!
Алып шығар тарихтың тасасынан.

Әби жайлы ой толғап елімізге,
Айналдырдық бағалы тегімізге.
Іскерлігін айтамыз алға тартып,
Насихаттап отырған жерімізде.

Өз атасын іздеген, ұмытпаған,
Шыққан тегін ісімен ұлықтаған.

Самраг Күскенов

Елге Екпін Әбиев үлгі беріп,
Көпшіліктің ниетін дұрыстаған.

Екпін ерлік жасады төгіп терді,
Әби жайлы ойларды өріп келді.
Іздегенін ақыры, тауып алып,
Әдемілеп нүктесін қойып берді...

30.05.-12.06.2020 жыл,

Петропавл қаласы

Суреттер Әбиевтер әулетінің отбасылық
мұрағатынан алынды

Саяси қуғын-сүргіннің құрбаны Әби Есекин

Әби Есекин отбасымен

*Әби Есекин мен зайыбы Алтыншаш
баласымен бірге*

ӨЛЕНДЕР

ЖАМБЫЛ АУДАНЫ

«Елім-ай» деп Қожаберген жырауым
Өткен болса, жөн ғой ел деп жылауым.
Елге деген махаббатым бірақ та,
Көзге жас қып тұрғызбайды қырауын.

Сексен батыр таусылмайтын аңыздың,
Шағрай шешен қастерлейтін абызың.
Тоқсан бидің көшірмесін жасады,
Ғабдолбәри айтып тұрып уағызын.

Сегіз серің жырдан шумақ сыйлаған,
Нияз серің ой-орманнан шықпаған.
Серілердің соңғысы боп Игібай,
Суырыпсалма шабытымен жырлаған.

Әдебиеттің мақтанышы Сәбитің,
Ұлы сөзге зергер болды Ғабитың.
Сафуаның көркем сөздің шебері,
Бұныменен шектелмейді тарихың.

Жерге көркін беріп тұр-ау гүлің де,
Көктен нұрын шашып жатыр күнің де.
Малдыбайың дараланған қаламгер
Журналисттер үлгі болған бүгін де.

Дәрежесін өсірем деп ерлердің,
Ізтөлиннің атына да ел бердің.
Қазақтығын жоғалтпаған әлі де,
Қайранкөлің, Суаткөлің, Есперлің.

Топырағың — тарих тұнған сөрем-ай,
Сенің қызың-ханшам, ұлың-төрем-ай.
Социалистік Еңбек Ері атанды,
Құрманғали, Есім және Төлебай.

Өткеніңді қайран қазақ ұмытпа,
Осал түсың ұлың даңққа құнықса.
Іздеп, ғалым Қосыбай ғылымын,
Зейнолла мен Ерболды да ұмытпа.

Тарихыңды қозғап тұру шарт бүгін,
Көр, рухани жаңғырудың сан түрін.
Руханияты аманатқа айналып,
Қыршын кетті ерке тортай Назгүлің.

«Атығайдан шыққан ұлмын,» - демесе,
Дәстен жездем сырға толы кебеже.
Орындады күйеубала міндетін,
Сексен ерге тұрғызды да кесене.

Бүкіл ғалам дастан қылған есімің,
Меймандарға ашық еді есігің.

Дәлелденіп тұр сымбатты ұлың да,
Елін қиып келсе, Гүлшат келінің.

Ер боп өтті Смағұлов Таңатың,
Шыңға шықты Жақиянов Жанатың.
Үлгерген жоқ түгел зерттеп тарихты,
Насихаттап Социал мен Таңатың.

Ілінгенсің ауызына әлемнің,
Үні шығып жатса әсем әуеннің.
Көк туыңды желбіреткен Азияда,
Ұмытпайық Даниярын Кәленнің.

Халықаралық даңқы шыққан елім-ай,
Тектілікті қастерлеген жерім-ай.
Ізін басқан Тәсеменов Жамбылдың
Аманғали Бекболаттай ерің-ай.

Сарбаздарың қадам басар жан қияр,
Оған дәлел Қайырбеков Бақтияр.
Дәл осындай замандастар болғанда,
Ақиқатқа айналады бос қиял.

Тереңдей түсті бүгін тағы, тарихың,
Рухты оятып жаңарғандай жадимың.
Зерттеп шықты Сүйіндіктей батырды,
Дәріс болар іздеп шықса талибың.

Жырлап, Жамбыл ауданынан бет бұрам,
Әр ауылын туған жерім деп тұрам.
Жиырма бірінші ғасырыңды ақтарса,
Сол тарихта ақының боп мен тұрам.

Қарақамыс, Айымжаның — ән-жырым,
Қараағаш — ашылмаған жан сырым.
Үш жыл сайын ауысса да әкімің,
Үш мың жылдық тарихың бар, Жамбылым.

ҚАЗАҚСТАНЫМ

Қазақстаным – менің атамекенім,
Әлем білсін қазақ дара екенін.
Жігіт болып биіктерге ұмтылсам,
Еске түсе берді бала екенім.

Қазақстаным – баға жетпес Отаным,
Әр аймағы ат байлайтын қотаным.
Мықты ақын болмасам да боздатам,
Елім үшін шабытымның ботасын.

Туған жерге басылмайды құмарым,
Хақтан келген өзіңсің бойтұмарым.
Қазақ деген шын атымды ұлықтап,
Аян болды сан белеске шығарым.

Омбы, Түмен, Орынбор да біздікі,
Алтын тақ та, гауһар тас та біздікі.
Менделеев жазып кеткен кестенің
Сексен сегіз элементі біздікі.

Рушыл болып қозғамаймын руымды,
Кәусар бұлақ қылдым мөлдір суымды.
Атажұртым рух бергенде бойыма,
Тұғырынан түсірмеймін туымды.

Жершіл болып туламадым жерімді,
Пір тұтқан соң Айдаболдай ерімді.
Туған жерім іңкәрлікті оятып,
Қазақ үшін төгіп келем терімді.

Қазақ болсын бақытым да, сорым да,
Менің жаным Қазақстанның қорында.
Бүкіл ғалам аузын ашса, ашқандай,
Жер бойынша тоғызыншы орында.

Қазақстаным, мен де жаман балаңмын,
Өлең десең, ойға батқан далаңмын.
Жүргеніммен аманында ай-күннің,
Жас ұрпақтың ертеңіне алаңмын.

ҰЛТҚА ДЕГЕН ФИЗАТЫМ

Хан баласында қазақтың хақысы бар еді,
тірі болсам, қазаққа қызмет
қылмай қоймаймын.
Әлихан Бөкейханов

Қазақ – менің баға жетпес қазынам,
Қазақ барда, кімге құл боп бағынам.
Қазақ тілін менсінбеген жан көрсем-
Намыстанам, ашынам!

Қазақ үшін қорлықты да көремін,
Қазағым деп қиындыққа төземін.
Құлақ кесті құл болсам да ұлт үшін,
Бәріне де көнемін!

Қазақ қызы-жүректегі иманым,
Қазақ ұлын жаман атқа қимадым.
«Ұлтшылсың!» — қамаса да түрмеге
Осы – ұлтқа физатым!

Қиял болып тұрса-дағы ұшағым,
Әр қазаққа ашылады құшағым.
Ештеңе де жасамадым қазаққа,
Өмірдегі пұшағым!

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Мың қазағым баспаналы болсын деп,
Алған үйі нәрселерге толсын деп.
Керек десең басымды да беремін,
Қазақ есен болсын деп!

Рухым мықты болсын деп ой жинадым,
Білім іздеп өзімді де қинадым.
Өзге тілде сөйлемеймін, қор болсам,
Ұлтқа деген ғизатым!

АҚ ҚАЙЫҢМЕН СЫРЛАСУ

Ақ қайың, мен өзіңе ғашық едім,
Сенімен сырласуға асық едім.
Пенденің бәрі сырды сақтай алмас,
Сондықтан адамзаттан қашық едім.

Талқылап таста, ашқан жан сырымды,
Тіршілік түсінбейтін тағдырымды.
Әттең-ай, сен мылқаусың, сөйлемейсің,
Жазсам да, шабыттанып ән-жырымды.

Жаз болса, көлеңке боп жапырағың,
Жанымды өсек-оттан жасырасың.
Аңсасам, сақау болып жүрген кезді,
Сен мылқау соны естіп жадырадың.

Қыс болса, қырауланып тұра бердің,
Сырымды тыңдай алмай ұра бердің.
Себебі, маңың қарға толып қалып,
Оппалап жете алмай құлай бердім.

Адамнан опасыздық көріп жүрміз,
Көрсек те, көрмегендей күліп жүрміз.
Жарысып сені отын қылған сайын,
Ештеңе айта алмай көніп жүрміз.

Ал, мені қоғам отқа тастап жатыр,
Арымды кезекпенен лаптап жатыр.
Шақшадай басым кетті шарадай боп,
Шарасыз екенімді растап жатыр.

Ақ қайың, қиналдық-ау екеуіміз,
Болмай жүр ешқашан да дегеніміз.
Жалғанның алауында күйгенсің деп,
О дүниеде жұмақ болар мекеніміз.

ЕН ҚЫСТАУЫМ

*Есілдің биік, қызыл жарының етегі
қысқы қонысқа ыңғайлы болып, оны
қазақтар «Ен қыстау» деп те атаған.*

Жақсыбай Самрат

Ен қыстауым!
Қазіргі тұрағымсың,
Өмірдегі ырысым, жұмағымсың.
Қызыл жардың етегін пана қылған,
Тарих дейтін ағылған бұлағымсың.

«Абылайдың ақ үйі»
Аталғансың,
Алты Алаштың құты боп саналғансың.
Өмір-Есіл өзені болып өтсе,
Тірлігіңмен толқын боп жаралғансың.

Күншығысы Мағжанның —
Сен боласың,
Көкжиекпен қашан да тең боласың
Өз бағанды білмесең,
Ен қыстауым,
Қалай туған ұлыңа кең боласың?

Ен қыстауым!
Бүгінгі мекен-жайым,
Өтер күнім, шыңдарға жетер айым.
Өлең жазсам жанымға от береді,
Шабытымды тербейтін терек-қайың.

Кең жайлауым,
Кешегі ауыл еді,
Ауылсыз қап күн кешу ауыр еді.
Айрылған соң даладай кеңдігінен,
Сені қыстап жүретін қауым еді.

Ен қыстауым!
Қыстаймын, қысыламын,
Шынын айтам, несіне сызыламын.
Тіршілікке қыры жоқ ақын болып,
Қарбаласқан тірліктен жығыламын.

Әйтпеген де, барар ем жайлауыма,
Себепші боп тұратын жайнауыма.
Қанша пана болсаң да,
Ен қыстауым,
Бәрібір де жетпейсің, жайлауыма.

ЕРКІНДІК ТУРАЛЫ ОЙ

Тәуелсіздік баға жетпес бақытым,
Ешбір жанға бағынбасын шабытым.
Қазақстан Республикасы шарықтап
берсін жарқын болашақтың бағытын.

Жыр жазуға кетсін бүкіл уақытым,
Қазақ барда таусылмайды жақұтым.
Бостандықтың арқасында ел болдық,
Шешіп тастап бодандықтың қамытын.

Брежневтың заманынан тұтылдық,
Корбочевтың саясатынан ұтылдық.
Сталинның ақсаңдатып билігін,
Колбинның сұм дәуірінен құтылдық.

Біздер Кеңес Үкіметін көрмедік,
Тәуелсіздік тұғырына өрледік.
Әлиханның қиындығын сезбестен,
Тал бесіктен шықпай жатып төр дедік.

Азаттықта жазылсын ән-жырымыз,
Танылғанмен азаматтық қырымыз.
Сыйыспаудан Құдай сақтап халқымды,
Бірлік болып, ашылсын жан сырымыз.

Бейбітшілік заман бастан кетпесін,
Оқтың даусы құлаққа да жетпесін.
Той-думанның даусы шықсын тек қана,
Еш мемлекет, бізге қастық етпесін.

Егемен ел, аман болсын бар қазақ,
Тұлғасымен көрінетін нар қазақ.
Сирияға көз жүгіртіп бір сәтке,
Осы күнге шүкір десін әр қазақ.

Қазақ десе жыр бұлағы ағылсын,
Жерлестерім тойдан ғана табылсын.
Еркіндіктің туын жықпай ешқашан,
Еркін ойлар өлең болып жазылсын.

АЙ, САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНДАРЫ

Елім деп еңіреген бабаларым,
Сөздері нақыл болған даналарым.
Құранды бағыштамай рухтарыңа,
Желіде еске алады балаларың.

Желіде еске алады балаларың,
Білмеймін, не улаған саналарын.
Садақа беріп, дұға оқытпай ма?!
Лүпілмен ұлықтамай аталарын.

Ойымды мына қоғам мазалайды,
Өзінше жан-тәнімді тазалайды.
Ай, саяси қуғын-сүргін құрбандары,
Ел қашан ерлігіңді бағалайды?!

Отанға арнадыңдар ерлігіңді,
Дәлелдеп Алаш деген елдігіңді.
Жағылған күйе мүлде тазармастан,
Алғыздың жамағатпен теңдігіңді.

Қайда жүр тектілердің ұрпақтары?!
Қашан да мыңнан озған тұлпарлары.
Иманды керек қылар аруақтары,
Ай, саяси қуғын-сүргін құрбандары.

Ескерткіш орнатыңдар ұлыларға,
Лауазым ұсынғанша ұрыларға.
Желіде зерттегенше аят оқы,
От кешкен ұлтым деген ұлыларға.

Алаштың көсем болған сұлтандары,
Шынайы өмірімнің сұңқарлары.
Виртуалды әлемде қор боп тұрған,
Ай, саяси қуғын-сүргін құрбандары.

ТӘНТІМІН СЕҢІҢ ДАЛАҢА ЕСІА АУДАНЫ

Жанымды көркем табиғат жаулап барады.
Қаныма күннің шуағы жыр боп тарады.
Тәніме шипа бергендей аққан бұлағың,
Далаңа долы шабытым тулап қарады.

Өйткені, ғашық екенмін сайын далаңа.
Дем алмай келдім зәру боп таза ауаңа.
Құмыңның өзі жеріңе тұнған жыр екен.
Мойындап, тәнті боп жүрсем ақын балаңа.

Жылқылар шауып, төсіңді әбден шаңдатты.
Ну орман өзі көрсетіп қояр сағдатты.
Аралап шыққан мазары алты атаның,
Өмірдің жырын бір тылсым күшпен талдатты.

Дәм-тұзы, суы жарасқан Бұлақ ауылы,
Киелі жер боп соғатын шабыт дауылы.
Иманның нұры жүректе тұнса құйылып,
Табылып қалар тәнімнің шипа, сауығы.

Құдайдың өзі жіберді сені жырла деп,
Қолыңнан келсе өлеңнен маржан сыйла деп.
Мүтәллап, Еслям көрмеген ақын атаңның.
Дауысын туған еліне барып тыңда деп.

Балалық шақта аңыз қып сені қыс-жазым
Өтетін іште булығып қалған жыр-назым.
Сенбеген едім айтқанда сынып жетекшім,
Кешірсін енді, Ақтоты тәте-ұстазым.

Күтпеген жерден жеткіздім бұған көзімді.
Төрінде аунап, кірлеттім тіпті бөзімді.
Төңтімін сенің далаңа Есіл ауданы,
Ғажайып тілмен жеткізе алмай сөзімді.

ЕРЕЙМЕНТАУ АРУЫ

Талабыңнан биіктікті көремін,
Тәрбиенді мақтан тұтып өтемін.
Сендей болса, қазақтың әр сұлуы,
Білмес едім сыйластықтың көлемін.

Бауырмалсың, бәрін тартқан өзіне,
Қарамаған адамзаттың бөзіне.
Алақаның Күншалпындайып – ыстық,
Сыр тұндырып түп-тұңғыық көзіне.

Сені көру әр адамға ақ арман,
Шарапатқа бөлейтіндей бақ арнаң.
Қарапайым көрінсең де сырт көзге,
Сенің ішің руханиятты ақтарған.

Жазушылар ұлықталып арқаңда,
Сенің үнің қалыптасқан дарханда.
Түйдік-түйдік туындылар жатталып,
«Сандықтасқа» айналғансың, арланба.

Мінез-құлқың айқындайды жеріңді,
Ұлы жолда төгіп жүрсің теріңді.
Ел алдында өнерлі қыз болсаң да,
Тауың құсап табу қажет еріңді.

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Серің болам арнап жазған жырларын,
Төрт жол қылып көрсетсе де қырларын.
Періште боп өзгерткенде періңді,
Серілікпен ашар ердің сырларын.

Қадіріңе жетпей жатыр көп адам,
Кейде бұны оңашада ойға алам.
Ерке сылқым ақылына көркі сай,
Сені қашан аялайды бұл ғалам?!

Ардақтаймын, дос деп сыр да ашамын,
Өзің барда сыннан қалай қашамын?!
Таудай болсаң, Ерейментау аруы,
Тас төбеңде аспан боп нұр шашамын.

ҚАЛАЛАР АУЫЛ БОЛЫП ӨЗГЕРЕДІ

Қалалық десе, жанға өң береді,
Тарихтың берілгендей көп дерегі.
Мамлют, Булаев пен Сергеевка
Қалалар ауыл болып өзгереді.

Кішкентай мәселеміз жуандады,
Ел үшін туғандарды у жармады.
Түскенде қала ауыл деңгейіне,
Ұстаздан басқа ешкім қуанбады.

Себебі, жалақысы көбейеді,
Барлығын жыбырлатқан көмей еді.
Өтірік аяшылық күткенімен,
Қулығы байқап тұрсақ дөкей еді.

Шыншылды мойынынан сығады ма?!
Мың мәстек бір тұлпарды жығады ма?!
Айлықтан ел беделін төмен қойған
Ұстаздан ел деген ер шығады ма?!

Бұл ісі мұғалімнің саралаған,
Ойымды бір ай бойы мазалаған.
Өздері кінәлі ғой, тұра қашып,
Ауданның орталығын паналаған.

Не болмақ еліміздің келешегі?!
Ұстаздың ақша болса берекесі.
Балалар дүние құлы болып шықса,
Керегем енді қалай кеңейеді?!

Уақыт та тоқтамастан зымырайды,
Бұл ғасыр аңсатады Ыбырайды.
Жалақы үшін сүйген оқушысын
Мұғалім несие үшін құлдырайды.

Ұстаздар, төмендемей сөздеріңмен,
Егіз қыл ақыл, тәлім көлдеріңмен.
Шәкіртті ақша үшін тәрбиелемей,
Өтінем, жүріңдер өз жөндеріңмен.

КРИСТАЛЛҒА ІЗДЕУ САЛУ

Кристаллға іздеу салсаң,
Бауырым!
Көресің, тек қиындықтың ауырын.
Геометриялық заңдылықтар сай келмей,
Тұрғызасың ашудың бір дауылын.

Молекула жайында түк білмейсің,
Жан Перреннің ғылымын да ілмейсің.
Қатты дене пішінінде деп жүріп,
Ақымақтық көрсеткен бір пілдейсің.

Мүмкін емес, атомды да ұғуың,
Білім алмай биіктікке ұшуың.
Бекер еді, тырыштанып жүрсең де,
Оқымастан ғылымнан жыр құруың.

Қорғасынды еріт, балқыт, тоқтама,
Кристалды жасай алмай боқтама.
Жүріп келе жатқан іс-ион деп өзіңді
Қорлай бермей, мінезіңді ноқтала.

Ал, менікі өз орнымен реттелді,
Білген сайын ойлауым да шектелді.
Кристаллға іздеу салу-далбаса,
Мағынасыз ғылым жанды жеп келді.

Кристалл деп көрдік астың тұзын да,
Қысқа болып көрінердей ұзын да,
Біз іздеген кристаллдың барлығы,
Жиылады қыста Есіл мұзында.

Қуанайық, ақ ұлпаның барына,
Дақ түсірмей, тектілердің арына.
Кристаллдың бөлшектерін іздесең,
Бір аунап кет, Қызылжардың қарына.

ІЗТӨЛИН АУЫЛЫНА БАРЫП ҚАЙТСАҢ

Текті ел ұлыларға бас иеді,
Тарихтың сақталғандай бақ киесі.
Бір Уақтың атында бір ауыл тұрса,
Жоғалмас ұлтымыздың қасиеті.

Ел сөзін Үкімет те ескеріпті,
Жақсылап ауыл атын тексеріпті.
Кировка-Баймағамбет Ізтөлін боп
Өзгерткен атауын жұрт меңгеріпті.

Құт қонып әр үйінің есігінде,
Ақтапты ердің артқан сенімін де.
Қазақша сайратыпты бұлбұлдай қып,
Тұратын орыс, татар немісін де.

Себепші болатындай бақытыңа,
Құстар да жөн сілтейді бағытыңа.
Солтүстік-шығысында Сұлтан көлі,
Арқау боп тұрар қызба шабытыңа.

Бірақта, қабырғама бататыны,
Заманның жоқтау жырын жазатыны.
Қазақы ауылдағы мектептерді,
Еш аямай, бала жоқ деп жабатыны.

Ғұмыры ұзақ ауыл болмай қалды,
Қатыгез ердің гүлі солмай қалды.
Ізтөлин жиырма екі жас жасаса,
Ауылы жиырмаға да толмай қалмайды.

Аюдың біз болсақ та өтін ішкен,
Әкімге кіріп шықтық өтінішпен.
Ізтөлин ауылына барып қайтсаң,
Біткенін көріп кеттің өкінішпен.

Ақынның атындағы ауылым-ай,
Барлығы менің ағам, бауырым-ай.
Ізтөлин ізін салып қалдырмаса,
Ішіңде тұрмас шабыт-дауылым-ай.

* * *

Біз — Керейміз!
Ұлылардың еліміз,
Мақтанышпен айтылған әр еріміз.
Ақтар, гүнның мемлекеттік тарихын,
Қызықты боп тұрса, біздің тегіміз.

Біз — Керейміз!
Мықтылардың біріміз,
Сыртымыз-құт, бақ болатын ішіміз.
Ұлы Түрік қағанатын оқып шық,
Дараланып қалай қалды ізіміз?..

Біз — Керейміз!
Қашпас ешбір қадірі,
Текті қылып жаратқан соң Тәңірі,
Шыңғыс ханға өкіл әке болыпты,
Аты аңыз Оң хан-Керей әмірі.

Сыйын қара, Алла деген шебердің,
Тарихымды біліп, нұрға кеңелдім.
Кенесары ханды туған қазаққа,
Ару ана Биби-қызы Керейдің.

Біз — Керейміз!
Ұлан-ғайыр жеріміз,
Төгілетін ел деп қара теріміз.

Тоғыз оғыз деп аталған бір кезде,
Оғыздан да қалған мұрагеріміз.

Біз — Керейміз!
Айтарымыз мол еді,
Өткен күндер қалған сара жол еді.
Орхон, ойғыр жазуына үйретіп
Тиген біздің үлесіміз зор еді.

Біз — Керейміз!
Бағындырған асқарды,
Тәрбиелеп те шығарғанбыз заңғарды.
Мұраң-ауыз әдебиетін талдап шық,
Білгің келсе, «Еркөкше» мен «Қамбарды»

Біз — Керейміз!
Түп-тамыры тереңде,
Ұл-қыздарын қорқақ, осал демендер.
Тарихымыз зерттелген де, бір түнде,
Сырымызды естіп, білер керең де.

Біз — Керейміз!
Таныған ақ-қараны,
Құптамаған ешқашан да аланы.
Жақсыларды өз ойыңмен болжай бер,
Самрат еді, Керейдің ең жаманы.

МЕН – УАҚТЫҢ ЖИЕНІМІН

Нағашы жұртым
Уақтан таралады,
Текті ұл жиендікке қарамады.
«Қай қыздың құрсағында жатқанмын?» деп,
Ананың шыққан тегін саралады.

Іздендім,
Шың болғым кеп күніменен,
(Жылдың қыс, көктем, жазы, күзіменен).
Тектілік деген әке қаны болса,
Қасиет қонар ана сүтіменен.

Бөрілер
Кіндігінен тамыр тартқан,
Өсиет естіп өскен абыз қарттан.
Екінші жұртым менің «Уақ» деген ру,
Батыр Баян атымен бағы артқан.

Ер Қосай,
Қамбар батыр,
Сары батыр,
Тарихым ер есімін жазып жатыр.
Тәніме батылдықты қондыра кеп,
Жүрегім ақиқатты танып жатыр.

Уақтан да ақын шыққан
Ірі болып,
Шындық деп жүрген еті тірі болып.
Қиулап Алматыны тік тұрғызған,
Асқаров Ерік қалған жырың болып.

Мен өткен замананың өлеңімін,
Қазақтың мақтан тұтқан өр ерімін.
Жастарға сенім артқан отты жырмен,
Мағжанның орынбасар бөлесімін.

Ойларым жан нұрына бөленеді,
Ешкім де шабытымды бөгемеді.
Атақты Социалистік Еңбек Ері,
Тау тұлға Есім Шайкин бөлем еді.

Мен-Уақтың
Мәпелеген жиенімін,
Рухани байлықтың көкжиегімін.
Ақ сүтін ішкендіктен текті қыздың,
Арына дақ түспеген, киелімін.

Адамзат
Әсер алса ұрпағынан,
Шежіре тартқанымен ұл қанынан.
«Елім!» деп еңіреген ерлер туған,
Руы Уақ арулардың құрсағынан...

ЗЕҢГІБАБАНЫҢ АРУАҒЫ РАЗЫ БОЛАР

Сүт, қаймақ, май, айран, ет-байлық еді,
Бір Алладан берілген айлық еді.
Сол дәулетке ие болу үшін, досым,
Сиыр ұстап, бағуың жарлық еді.

Тезек күреп, шөп жинап өскен елміз,
Шаруашылық сынынан өткен елміз.
Химикаты аралас зат қолданып,
Еріншек боп қалаға көшкен елміз.

Сиыр ұста, ырысың тарылмайды,
Бағың жұмыр басыңнан арылмайды.
Зеңгібаба түлігі ұлықталмай,
Тіршіліктің бүршігі жарылмайды.

Сиыр ұста нұр себер дәулетіңе,
Мөңіресе сән болар сәулетіңе.
Төрт құбылаң теңесіп, мәнді болар,
Төрт емшегі күш берсе әулетіңе.

Сиыр ұста, атаңның аманаты,
Мал жайлау да бүгінгі заман аты.
Айыр, күрек ұстаған әкеміздің
Ешқашан да шықпаған жаман аты.

Сиыр ұста қораның сазы болар,
Елбасының бұл да бір назы болар.
Жалқауланбай, түлігін қастерлесек,
Зеңгібаба аруағы разы болар.

МАЛШЫНЫҢ БАЛАСЫМЫН

Жұрттың ала жібінен аттамадым,
Өз-өзімді байлыққа баптамадым.
Лауазымға ұмтылып біреу құсап,
Иттілікпен ішімді ластамадым.

Өнеріммен бәрін де аң-таң етем,
Бәйтерегім барын да дастан етем.
Адал жолмен нәсібін тауып жүрген,
Әкем – малшы, мен бұны мақтан етем.

Біреу үшін мен бәлкім топ жармаймын,
Бірақ, даңққа мылтық боп оқталмаймын.
Әкем-малшы тарихта есесіне
парақордың баласы боп қалмаймын.

Елден кем боп қалмаған жегенім де,
Орындалып отырды дегенім де.
Әкем – малшы, жатпайды басшы құсап
Жемқор болып намыстың еденінде.

Өлең болып өмірлік қара шайым,
Тұлпар болып кешегі қара тайым.
Жағымсынып өсетін шенеуніктен
Жоғары боп тұрады қарапайым.

Жыр жазатын шабыттың даласымын,
Қатарымның қашан да дарасымын.
Ақын болсам өнердің әлемінде,
Ал, өмірде малшының баласымын.

Жалтақтауды сондықтан түсінбедім,
Шалғысы кеп жүргеннен сүрінбедім.
Ары таза малшыдан тәрбие алып,
Қастығына арсыздың күйінбедім.

СІЗ БОЛАСЫЗ, ЕКІНШІ ӘКЕМ МЕНІҢ

Ұстазым Шаймерденов Қуат Есмағиұлына

Адам болар ұстазын ұлықтаған,
Биік шыңға мінсе де, ұмытпаған.
Ер мұғалім – екінші әкең еді,
Шала шықса, ісінді дұрыстаған.

Алдыңызды көргенім бағым болды,
Біліміңіз мен үшін жасын болды.
Арқаңызда шарықтап шәкіртіңіз,
Қазір, елге еркелеп ақын болды.

Қаладыңыз,
Ғарыштап өсерімді,
Баптадыңыз,
Құт көріп өнерімді.
Кешіріңіз бірақ та,
Шынын айтсам,
Қаптап жатыр,
Тілейтін өшерімді.

Айналмадым, қоғамның жуасына,
Жабысқан соң таланттың жуанына.
Атыңызды тарихта қалдырам деп,
Шауып жүрмін, сендім де қуатыма.

Күш-қуатым, сіз берген білім еді,
Әр ізіңіз мен үшін ілім еді.
Бағытыңыз оң болып, жалындаймын,
Кейде таяқ жегізген тілім еді.

Сіз айттыңыз;
- «Талантсың, дарасың», - деп,
«Ертең, шаршы топты қақ жарасың», - деп.
Жемісіңіз дән берер шаққа келсе,
Біреу шықты;
- «Сен әлі баласың», - деп

Сіз ғұлама тұлғасыз алашыма,
Ұлағатты болған соң баласына.
Ырысым боп, үйреткен ұйқасыңыз,
Түсіп жүрмін, жыр-дода алаңына.

Көңіл-күйім тек жырман жарасады,
Қырт деп кейбір санасыз бал ашады.
Сіз боласыз, екінші әкем менің,
Орныңызға қай адам таласады?..

Жаным, тәнім төрт жолмен сырласады,
Жүрек буын, бунақпен сыйласады.
Сіз едіңіз, екінші әкем менің,
Құлыныңыз тұлпар боп қыр асады.

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Он жазушы бір сізден оза алмайды,
Жүз журналист дәл сіздей бола алмайды.
Аңсап кеткен ұстаздың мейірімін,
Оқушыңыз бір жерге қона алмайды.

Шәкіртіңіз жұрттан сөз тере алмайды,
«Орталықты» ашқанға ере алмайды.
Бір өзіңіз сіңірген дәрістерді
Мың тәлімгер жамылып бере алмайды.

ЖАЛЫҚТЫМ

Кінәлі қып қоя берген өзімді,
Жалған айтқан, бақырайтып көзімді.
Өзегімді жарып шыққан сөзімді,
Қор қылудан жалықтым!

Кім оқысын менің жазған хатымды?..
Шеттерінен даттап бітті атымды.
Зейін қойып, тыңдалмаған датымды,
Айта беріп, жалықтым!

Бір бастықтың артын бәрі жалаған,
Қарсы пікір білдіргенді талаған.
Ақиқаттың өлетінін қалаған
Залымдардан жалықтым!

Ұлттың қамын жемесе де, сайраған,
Ұлтжанды боп жоқ намысын қайраған.
Қазақ тілін торға қамап байлаған,
Мәңгірттерден жалықтым!

Қонаевтың бір-ақ сөзін тыңдаған,
Миға қалған даналығы сыймаған.
Тарихынан қашып жүріп жырлаған
Жамағаттан жалықтым.

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Үлкен жаза деп жұмыссыз қалдырған,
Мың жағымпаз бір шыншылды шалдырған.
Жас жүрекке оңбай жара салдырған,
Тас қоғамнан жалықтым!

Айналама енді қалай жағайын?!
Ала болып қалай қанат қағайын?..
Шынын айтсам, құлақ аспас ағайын,
Шындықтан да жалықтым...

УӘЖ АЙТАЙЫН ХАЛҚЫМА

Бүгін менің туған күнім жазған-ай,
Ойдың кеңін маусым түні қазған-ай.
Мейрамхана жалдар едім, той жасап,
Тағдыр қолдың қысқалығын жазған-ай.

Маңайым да үнсіз жатыр тойламай,
Осы күні кім туды деп ойламай.
Сый-сияпат көрсете ме деп жүрсем,
Бәрінде де несие бар ой, пәле-ай.

Амал қанша, тойсыз өмір сүрейін,
Саян құрмай, жыр білегін түрейін.
Сауық кештен жұмылдырық жегенше,
Қошеметтен құрмет көріп жүрейін.

Бақыт пен сор тоғысып бір арнада,
Шабыт келер жайбарақат саунада.
Ойын-сауық кешенінде тапталмай,
Шапалақтан шапан кием сахнада.

Ойын – арзан, күлкі – қымбат болмасын,
Ойым салса ақиқаттың олжасын.
Тым болмаса, уәж айтайын халқыма,
Мінберіңе мені шығар жолдасым.

АЯЛДАМАДА ЖЫЛАП ОТЫРҒАН ҚЫЗДЫ КӨРІП КЕЛГЕН ОЙ

Он бесінші сәуірдің қара түні,
Шыққан қыздың жаңғырып дара үні.
Арын былғап қалған соң аяқ-асты,
Кете барды қол бұлағап бала күні.

Сорлы қыздың көзінен жас парлайды,
Дауысына қай жігіт ән арнайды?!
Болған істің бояуы сіңгендіктен,
Жыласа да, өткенін қайтармайды.

Кеше ғана қыз еді айдай сұлу,
Келбетінен төгілген жанға жылу.
Бүгін әйел боп қалды амал қанша,
Бар арманың болғанмен ханша қылу.

Құлақ аспай бойжетсе атасына,
Алақан да жаймаса батасына.
Пәк болуы бұл қыздың екі талай,
Құштар болса көргеннің хатасына.

Сұлу сөзге арулар құнықтаңдар,
Болашақты ешқашан ұмытпаңдар.
Гүл сыйлаған жігітті құшақтамай,
Жыр арнаған ақынды ұлықтаңдар.

Ақын сенің арыңды ойлап жүрер,
Мәселенді мұңым деп қозғап жүрер.
Сенімен неке қиғанша асық болып,
Нәзіктікті ұлыға бойлап жүрер.

Он бесінші сәуір де көктем еді,
Жан-тәніңе нұр-шуақ төккен еді.
Бірақ, түні ғашықтар күнімен деп,
Қызды гүлдей солдырып өткен еді.

Қызды ғана кінәлай алмаймын мен,
Қалай ғана әділ боп қалмаймын мен?!
Бір алақан қошемет соға алса,
Бұған мүлде ізімді салмаймын мен.

Жігіт өзін бір түзу жолға салсын,
Арам ойы арды ойлап жолда қалсын.
Жүрген кезде тәуліктік пәтер іздеп,
Қарындасын, әпкесін ойға алсын.

ӘСКЕРДЕН КЕЛГЕН ЖІГІТТІҢ ҚАСІРЕТІ ЖАЙЫНДА

Вокзалдың шабытыңды баптайтыны,
Перронда бүкіл елдің қаптайтыны.
Гүлдеп жүрдек пойыз кеп тоқтады,
Сезілмей ердің арын таптайтыны.

Қуанып бәрі ерін қарсы алды,
Біразы гәккулетіп әнді салды.
Бір сарбаз достарының арасында,
Көзіне еріксізден тамшы алды.

Қолында бір сурет түр әп-әдемі,
Үңілсең тұнғандай бір ән әлемі.
Дауыстап оқығанда, сөйлемдері
Басталып кеткендей бір жан әлегі.

«Жуырда қыз ұзату тойыма кел,
Ақ тілек айтып, әсер бойыма бер.
Өмірлік серігімді кезіктірдім,
- Деп жазды – асыл досым, тойыма кел!»

Бұл сөздер ер жігітті қорлап кетті,
Ойды да бір тылсым күш торлап кетті.
Әскери билетімен қатар келген,
Шақыру билетімен сорлап кетті.

Қиянат сіңген қыздың санасына,
Шіркін-ай, не бұйырмақ жазасына?!
Бір күні ұлға ана қылса Құдай,
Айналып келмейді ме баласына?!

Жігітті пайдаланар қыз көбейді,
Әкетті жыбырлатып жыр көмейді.
Борышын өтеп, Отан алдындағы,
Махаббат деп жазбапты бір өлеңді.

Соғыс та елді қалай сынамады?!
Естіген адам қайтып жыламады?!
Төрт жылға шыдап еді қыздар сонда,
Ал, бүгін бір жылға да шыдамады.

Сағынса, әлеуметтік желі бар ғой,
Байланыс аясының елі бар ғой.
Қыз емес, қу байтал боп шыққан екен,
Бойында мағынасыз сезім бар ғой.

Айтқанмен ештеңе де оралмайды,
Пәк сезім кетсе адам оңалмайды.
Ағасын, інісін бір сыйлаған қыз,
Ешқашан кісіліктен жоғалмайды.

Жігітің сарбаз болса бақ санаңдар,
Ерлік қой, ер жігітті мақтасаңдар.
Әскерге шығарып сап үш айдан соң,
Бай іздеп ардан енді аттамаңдар.

ОЛИМПТЫҢ ПАЙДАСЫ ЖОҚ, ЗИЯНЫ БАР

Бәс тігем деп, басың бірге кетпесін,
Желмен келген бақ түбіңе жетпесін.
Көрген жоқпын бұдан байып кеткенді,
Құмар ойын өзіңді жер етпесін.

Жеңіл жолмен келген ақша сорлатар,
Бетауы жоқ уайымдаумен қорлатар.
Маңдайыңа Құдай жазса байлықты,
Байқап қара сенен жұлып кім алар?!

Бәрін салып айрылып қалма барыңнан,
Құр қаласың келіп қонған бағыңнан.
Клиникалық-диагностикалық зерттеуің,
Тонап жатыр руханиятты жаныңнан.

Бұл жүріспен белгісіз кімге ұнарың?!
Мәнсіз ойға арта түсті құмарың.
Кім ұтылып, кім жеңеді бір жұмбақ,
Жарамайды қайран жастар бұларың.

Студент жүр оқу ақшасын бере алмай,
Жас маман жүр бір жұмысқа кіре алмай.
Олимп деген мағынасыз бәсеке,
Сол жандарға кәсіп болмақ, Құдай-ай.

Сан соғасың айтқан голың дәл келмей,
Құштарлығың кетер ойға сән бермей.
Шабандоздың өзі түр ғой қобалжып,
Өз шаруаңмен жүр, құр босқа сеңделмей,

Пайдасы жоқ, зияны көп ойынды,
Қызмет қылмай, аулақ ұста бойыңды.
Олимп шыңы жігеріңді құм қылар,
Басқаға жұмса, қабілетті ойыңды.

Уақытыңды пайдаланбай ұтымды,
Қаштырасың өз қолыңмен құтыңды.
Қайдағы жоқ Арсеналға бәс тігіп,
Екі ортада басып қалма бұтыңды.

ОРИГИНАЛ АҚЫНМЫН

Сусындатқан халықты жырларымен,
Бой көрсеткен жүлденің шыңдарымен.
Сене берме, ақын боп сөйлегенге,
Өлең жазған бапкердің ықпалымен.

Мен олардың жоқ едім қатарында,
Бір болсам да өнердің сапарында.
Оригинал ақын ем, елге жақын.
Айналасын ұстаған назарында.

ЖЕТІМ

Ертеректе бір жігіт болған екен,
Іші білім нұрына толған екен.
Сансызбай деп атасы туған кезде,
Атын азан шақырып қойған екен.

Сол Сансызбай ер жетіп ізін салды,
Шыққан тегін ертеден біліп алды.
Үйленем деп жүргенде, жолықтырды,
Атасының құрдасы Ғылымхалды.

Хал сұрасып болған соң сырласады,
Солай жас пен қария сыйласады.
Қуанышын білдіріп Ғылымхал қарт,
Тектілікпен жігітке сыр ашады.

- Үйленбек деп естідім, құтты болсын,
Елім деген жүрегің түкті болсын.
Жетім қызға үйленбе,
Есің болса,
Нәпсің, санаң, түйсігің мықты болсын.

- Деп, ақсақал айтады өз ақылын,
Құлақ болса, ілетін сөз нақылын.
Еш түсінбей Сансызбай сасқалақтап,
Білгенімен іздеді ой асылын.

- «Жетім көрсең, жебей жүр» - деп келеміз,
Мейірімді болуды ескереміз.
Тағдыр деген ұғым бар, құдіретті,
Пенделікке қашанға дес береміз?

Жетім адам емес пе?
Түсінбедім!
Бұл сөзіңнен мен қалай күйінбедім?
Жетімде де жеті ата бар емес пе?
Деп ойымды білдіріп, сүрінбедім,

- Деп, Сансызбай айтады жас болса да,
Жастық шақтың буына мас болса да.
Ғылымхал қарт қопарып ойдың түбін,
Ер жігіттің айтқаны рас болса да:

- Жетім емес «Жетім!» деп жүргеніміз,
Дұрыс болар мәнді өмір сүргеніміз.
Тексіздерге ұқтыра алмаған соң,
Осы болды, жай жүріп күйгеніміз.

Ата-анасы жоқ адам жетім емес,
Олай ойлап жүргендер теңім емес.
Жетімдікті айтайын, көпті көрдім,
Сұлулардың бәрі де керім емес.

Жетім деген тәрбие көрмеген қыз,
Босағадан аттамай төр деген қыз.

Тиым салмай оң жақта отырса да,
Қырық үйге қарамай өрлеген қыз.

Жетім – жеті атасын білмеген ұл,
Тектілікті санаға ілмеген ұл.
Жеті атасын сұрасаң, күліп қарап,
(Білмегені үшін бет тілмеген ұл)
Ұялғанынан қара жерге кірмеген ұл.

Жетім – жоққа, аштыққа төзбеген ел,
Бірге болып сынаққа көнбеген ел.
Ұл мен қызын көпшіл қып тәрбиелемей,
Өзімшіл боп кетуді көздеген ел.

Балам, солай түсінсең, пікірімді,
Байланыстыр тәрбиемен біліміңді.
Ой астарын ұқпастан сөз сөйлесең,
Халық қайтсін жинаған іліміңді.

- Деп дәстүрін айтты да ауылының,
Кемелдігін көрсетті ақылының.
Ал, Сансызбай өкінді бармақ тістеп,
Сөзін ұқпай қалған соң асылының.

Тектілікке кім қазір мән береді?
Рухың емес, байлығың сән береді.
Жеті атасын мәңгілік ұмыттырып,
Ақша, несие айтылар әндер еді.

Жеті жұрттың қамын жер ұл қалмады,
Бұл сәт қалай жүрекке мұң салмады?..
Айта беріп талады жағың бүгін,
Құлақ түріп қайсысы тіл алады?..

Елді құнсыз пұл қалай жетелесін?..
Қаштыратын тектінің берекесін.
Жеті атаны дәріптер аталар жоқ,
Болашаққа апарып немересін.

Қылау түсті тектің көкжиегіне,
Ел мән бермес шежіре киесіне.
Не пайда бар бүгінгі аталардан,
Немерем деп жабысса жиеніне.

Ғылымхал мен Сансызбай өнегесі
арқылы ел санасы көгереді.
Қыздан туған баланы немере деп
Жүргендердің ақылы төмен еді.

Қайда жүр жөн сілтейтін аталарым?..
Ақыл айтар бүгінгі даналарым.
Жиендерің немере болып жатса,
Ертең жетім болмай ма, балаларым?

Алла жар бол, Көбеннің жұрнағына,
Айналсақ та, бір елдің тұлпарына.

Құдасынан қорқатын аталарым,
Жеті атасын үйретпес ұрпағына.

Жеті атаны айтқандар ұнасын ба?..
Көңіл үшін тектілік құласын ба?..
«Жиеніме жаттатты жеті атасын,»
-Деп құдағи жек көрер құдасын да.

Амал қанша, төмендеп сана жатыр,
Жаста ес жоқ, мән бермей ата жатыр.
Ыңғайыңа қаратып жасасаң да,
Тексіз болып ұрпағың бара жатыр.

Ал, тексіздер жетім боп саналады,
Қатты тиіп, жүректі жаралады.
Асыраған еңбегің жерге кетер,
Ақиқатты қайсысы бағалайды?

Дер кезінде жинайық есімізді,
Ұлықтайық рух пенен тегімізді.
Солай ғана тіліміз сақталады,
Солай ғана қорғаймыз жерімізді.

Замандастар қандай бір білім алды?
Үш диломым бар ғой деп ізін салды.
Сансызбайдай азамат табылмайды,
Әңгімеге тартар қарт Ғылымхалды.

Ойсыз өткен мезгілім күзім екен,
Ой сәулесін шашатын түнім екен.
Баламды ойлап, ұйқымнан шошып тұрсам,
Естігенім, әншейін түсім екен.

Ақын деген бақытты жырымен де,
Жырым барда Құдайдың сыйы менде,
Көрген түсім өңімде орындалса,
Балам жетім бола ма, шынымен де?

Дүние жалған ертеңге алаңдатқан,
Бүгін шындық айтқандар жаза басқан.
Ұйықтауға да қорқамын,
Көз ілмеймін,
Көңілім де қалып тұр замандастан.

Жабысқан соң өмірдің құндызына,
Ұқсап бағам өнердің жұлдызына.
Жеті атасын білетін жанмын, Алла!
Тексіздікті көрсетпе, ұл-қызыма.

Руханияттың шомылып әселіне,
Сүйенемін тарихтың дәлеліне.
Жеті атамды пір тұтар ұл-қызыммен,
Сана берсін болашақ әйеліме.

Жігіт деген жарасар асқан белмен,
Ел жарасар намысы дастан ермен.
Амандығым маңызды бола қоймас,
Жеті атамның аруағы жатқан жерден.

Жетімдері қаптаған қоғамым-ай,
Саған қарап жазда да тоңамын-ай.
Жеті атаны білуді заң қып қойса,
Текті елмен бәрінен озамын-ай.

Жетім екен өз тегін ілмегендер,
Тегі үшін жүрегін тілмегендер.
Ертең қалай ата-ана болады екен,
Жеті атасын қастерлеп, білмегендер.

АТЫРАУДЫҢ ТАРИХЫНАН ШЕРТКЕН СЫР

Исатай мен Махамбеттей баласы
Ер боп өлген батырлардың қаласы.
Отты жырлар туындаса ерліктен,
Атырауым-ұлылардың даласы.

Тигізейін енді саған табанды,
Жырлау үшін сырға толы далаңды.
Зерттеп жазды Әбуталиев Нәбиден,
Аңыз болған Сегіз сері бабамды.

Серілікпен шарласам да әр елді,
Шабытыма балап келем әселді.
«АЛАШ» ұлттық қозғалысын қопарсам,
Жолықтырам Досмұхамед Халелді.

Әрбір күнін дастан болып жазылды,
Табу қиын сірә, сендей асылды.
Ақындарың ел аузынан түспейді,
Әбу, Хамит, Лұқпан, Жеңіс, Табылды.

Ақындарың ел аузында жүр әлі,
Әдебиет боп руханияттың құралы.
Ойып тұрып орын алды тарихтан,
Марат, Рахмет, Аманқос пен Нұралы.

Жақсы адам сөз табады мақтауға,
Тектілікті Қазақстаным сақтауда.
Жантөриннің елін көріп, қуандым,
Театрын көрсем дағы Ақтауда.

Кім білмейді Қойшығұлдай ақынды,
Шынайылық танытқанда дарынды.
Филология әлеміне барарда,
Оқу керек Зейнолладай ғалымды.

Ғабдол, Мәжит, ұлылықты танушы,
Ал, Зейнолла Қабдол «Мұхтартанушы».
Сәтімжан мен Тәжібайдан жалғасып,
Сенен тамыр тартқан бір топ жазушы.

Күн қызарып батар болса батыстан,
Аспан жұлдыз сыр түймесін ағытқан.
Қабырғаңды қайыстырып көз жұмды,
Өткен жылы Отарбаев Рақымжан.

Желбіретем шабытымның тұлымын,
Лайландырмай махаббаттың тұнығын.
Әртістердің нанын шайнап беріпті,
Драматург Есенжолдай құлының.

Сөзбен жазып поэзияны құс қылдық,
Солай, елге жүрек сырын ұқтырдық.

Ал, Қалымов Мұхит балаң суретші,
Суреттерін көзбен көрер жыр қылдық.

Тарихыңды оқып, таңдай қағылды,
Көмейімнен жыр бұлағы ағылды.
Атыраудың тарихынан шерткен сыр,
Болашаққа шам-шырақ боп жағылды.

ҚОСТАНАЙДЫҢ ВОКЗАЛЫНДА

Армысың, кие қонған Қостанайым,
Тарихың оқып шықсам толған айым.
Сыңарың Қызылжардан келген едім,
Сондықтан мейман боп ой толғатайын.

Сырыңды ашып жырмен саралайын,
Көгіңнен байқалады қарапайым.
Далаңда ызғарлы жел соғып тұр-ау,
Қызылжар құсап салқын ауа райың.

Ағарып атып жатқан таңың қандай,
Кешегі ұлылықты танытқандай.
Ыбырай «Кел, балалар оқылық», - деп,
Тәлімнің түймелерін ағытқандай.

Із қап Ахмет, Әліби, Міржақыптан,
Әсер алып тұрғандай жыр бақыттан.
Оюланып жолыңның жиектері,
Қанат бітіп қалықтар құс уақыттан.

Бір бақыт төсіңе кеп дастан жазу,
Мың бақыт тұрғының боп орналасу.
Өйткені, өшпейтұғын із қалдырған,
Серікбай, Ғаббас, Сырбай, Нұрхан, Ғафу.

Тамсанам, көрген сайын орманыңды,
Әкелсе шабыт деген толғағымды.
Қалиев Айбек жыр қып Арқалықты,
Әбенев Саят жазған Торғайыңды.

Әр көшең аппақ, Сырдың күрішіндей,
Даналық айтқан қарттың жүрісіндей.
Тік тұрған мұнарадай ғимаратың
Хакімжан Наурызбайдың мүсініндей.

Ой нұрын шашар жыр боп кебежеден,
Кім бар-ау?! Өткеніңді елемеген.
Келбетің Кенбаевтың суретіндей,
Қызықтап қарап тұрсам терезеден.

Кіретін адам қайта шықпағандай,
Ақындар жырлап жүрсе жырлағандай.
Қызыңмен отау құрған күйеубалаң,
Ықтаса, қайын жұрт деп ықтағандай.

Ойлардың қалып қойдым орманында,
Кідіріп Қостанайдың вокзалында.
Түгелдей алмас тіпті яндекс те,
Қалғансың тарихыңның қоймасында.

АҚТӨБЕ ДАЛАСЫНДА

Қара қылды қақ бөліп топты жарам,
Бірақ, қайдан?! Өмірдің өзі арам.
Ақтөбенің өзін бір көрмесем де,
Аймағына ізімді салып барам.

Әйтеке би тұратын көшін бастап,
Ақтөбе де жазылып жатқан дастан.
Отан үшін Әлиясы жанын қиған,
Он екіде бір гүлі ашылмастан.

Есет Көтібарұлы заңғар батыр,
Есімінің өзінде дархан жатыр.
Кім білмейді Темірбек Жүргеновті,
Қоғамына қайраткер, қорған шатыр.

Шөл даладан қаншама дарын шыққан,
Шабытының төсінен жыр ағытқан.
Білмеу күнә Нүрпейіс Байғанинді,
Бізге қалған мирасы ақындықтан.

Ақындардың тізімі құрылатын,
Еріксізден ат басы бұрылатын.
Сағи, Ізтай, Қуандық, Қуаныштың
Тілдерінен жыр бұлақ құйылатын.

Оқығанда Тахауи Ахтановты
«Қаһарына» бүкіл ел аң-таң бопты.
Домбырасын шерткенде есіне алар,
Мықты күйші деп Ахмет Жұбановты.

Боранғали, Өтежан, Есенбайға
Жете туып асатын ақын қайда.
Өлеңдерін оқымай жүрген қазақ,
Құздан шықпас, басынан бағы тайса.

Әр қазағың талантпен мұңдасқандай,
Шағылдары тарихпен ұштасқандай.
«Рахмет саған туған ел,»- деген Ертай,
Бар қазақтың ойынан сыр ашқандай.

Әртісіміз Бөкеева Хадиша қыз.
Қол жетпестей көрінген дариғамыз.
Әкесіне бір қызың қарап өскен,
Саз өнерін пір тұтып Ғазиза қыз.

Ботагөз де ақын ау дара болған,
Оқымасаң ниетің қара болған.
Розалардың көкесі Жаманова,
Жүріп өткен жолдары сара болған.

Ақтөбенің аңыз боп ұл-қыздары,
Табылмайтын өнердің құндыздары.
Құндылығын жоғалтып алды, бірақ,
Жарқыраған эстрада жұлдыздары.

ТОҚҚОЖА ШАҒАРЫ

О, Тоққожа-менің асыл бабам-ай,
Есіміңді естіп, аттай шабам-ай.
Кіндігіңнен тамыр тартқан ұл болып,
Шежіреңнен ырысымды табам-ай.

Әкелерім ақтап, төккен теріңді,
Осы күнге жеткізді ғой тегіңді.
Әрі қарай жалғастырып қаныңды,
Келешекке әкетеміз шеріңді.

Ұрпақтарың ғұмыр кешіп жан-жақта,
Өз жемісін шығарып жүр әр бақта.
Абыройың шашылмайды ешқашан,
Тұқымыңды әр қалада шашсақ та.

Біз тұрғанда, таусылмайтын жырың бар,
Ешкімнен де жасырмаған сырың бар.
Тайырыңның мекен-жайы болып тұр
Нұр-Сұлтан мен Көкшетау және Қызылжар.

Тоққожиндар-Қазақстанның тынысы,
Әрқайсысы - әр қазақтың ырысы.
Тоққожадан таралғандар дәл бүгін,
Алты Алаштың айтып жүрген ұлысы.

Самрат Күскенов

Ұлылықты сақтап келді сойымыз,
Елге ашық айтылады ойымыз.
«Тоққожаның разы бол, - деп, - аруағы»,
Іс бастарда дірілдейді бойымыз.

Тарих, білім, ғылым-басты назарда,
Тірлігіміз техникалық заманда.
Тоққожаның ұрпақтары-ауылда,
Тоққожаның ұрпақтары-шаһарда.

Жаңбыр жауса, одан жыр боп жауғанмын,
Шөпшегің боп қаныңнан нәр алғанмын.
Ей, Тоққожа дейтін үлкен шаһарда
Мен Күскенов Самрат-шағын ауданмын.

ҚАНТАЙ КӨШЕСІ

Дарындары тізбектеліп шығатын,
Әрбір ізін өнегелі қылатын.
Көбеннің төрт баласынан таралып,
Шаптыратын ой алаңда жыр атын.

Ел ішіне шешен болып танылған,
Сөздерінен дана бұлақ ағылған.
Әрқайсысы шеттерінен оқыған,
Айтқан сөзі нақыл болып жазылған,

Шындық айтып, ел төрінде сайраған,
Турашыл боп айтқанынан таймаған.
Қастерленген асылдардың тұқымы,
Шежіресі жылдан жылға жалғаған,

Он төрт үй боп бір көшені ұстаған,
Қаламдарын тек дарынға ұштаған.
Өтіріктің балын ішпей жағынып,
Ақиқатты айтып удан ұртаған.

Еркектері төрелердің төресі,
Әрқайсысы елдің бір, бір төбесі.
Бикештері күн шуағы, ай нұры,
Қантайымның жарқыраған төресі.

Мен де осы тамырлардың көжегі,
Әлі алда өмірінде көрері.
Әр қазақтың аңызына айналған,
Нар тұлғалар шыққан Қантай көшесі.

ҰЛЫ ЖЕҢІС

Соғыс деген сөздің өзі қаһарлы,
Естіп, жасқа толтыратын жанарды.
Жеңіс деген ұғым қандай тамаша,
Бар айналаң болатындай ажарлы.

Біздің буын қан майданды көрмеген,
Бейбітшілік заманымен өрлеген.
Ардагерлер арқасында бақытты
Ғұмыр кешіп, әрқашанда төр деген.

Жеңіс күні келсе, болды шаттанам,
Нұрға бөлеп тұратындай Астанам.
Германияның опасыздық жасаған
Тас-талқанын шығардық деп мақтанам.

Ұлы Жеңіс таусылмайтын жырымыз,
Алла берген біздің үлкен сыйымыз.
Көкжиектен арайланып таң атып,
Шұғыладан төгілетін нұрымыз.

Отан жайлы айтылғанда аңыздар,
Еске түсіп тұрмайды ма абыздар?..
Азаттықтың таңы үшін жас ұрпақ,
Батыр болған атасына қарыздар.

Соғыс деген сөздің өзі қаһарлы,
Естіп, жасқа толтыратын жанарды.
Жеңіс деген ұғым қандай тамаша,
Бар айналаң болатындай ажарлы.

ЕЛДІ БІРЛІККЕ ШАҒЫРУ

Ұлы той, көппен көрсек өмір сыйын,
Жазғанда елмен бірге көңіл жырын.
Жалғанда барлығымен сыйласып өт,
Сыйластық ашар еді сезім сырын.

Ынтымақ деген біздің берекеміз,
Ол барда таусылмайды мерекеміз.
Бұзылса, үйіңде де мағына жоқ,
Темірден қойылса да керегеміз.

Тату бол, Алты Алашым, жамағатым,
Татулық пен келісім шарапатың.
Рушылдық, жершілдіктен аспай тұрсақ,
Не пайда бермек, бізге парасатың?..

Ел барда арта түсер ырысымыз,
Ел жоқта тарылады тынысымыз.
Іргеңді мықты қылар бірлік еді,
Сонымен құтқа толар ыдысымыз.

Бабаның зор сенімін ақтау керек,
Шындық пен әділдікті жақтау керек.
Еркіндік туы көкте тұру үшін,
Ел ауызбіршілікті сақтау керек.

ӘКЕ МЕН БАЛА

Асыға, Оразаны күткен бала,
Күн санап сергелдеңге түскен бала.
Ауызын бекітуге құштарланып,
Тәніне иман нұрын төккен бала.

Төзімі жетпей таңғы сәресіне,
Өзінше берік болып уәдесіне.
Балақай күнтізбеге қарады да,
Бір сауал қойып еді әкесіне.

- Ораза айында бақ ашыла ма?!
Шам-шырақ алдымыздан жағыла ма?!
Әке қалай ойлайсың? Біз, сағынған,
Рамазан айы бізді сағына ма?!

- Дегенде, әкесі де ойланбады,
Сан-саққа ой жүгіртіп толғанбады.
Жауабын қарапайым тілмен ғана
Бергенде қос қанатын қомданбады;

- Әрине, балам бізді сағынады,
Кеудеңе Алла нұры шашылады.
Әр жылы он күн ерте келетін ай,
Рамазан да біз жаққа асығады.

- Деді де, өткен жылды саралады,
Аталы сөздерді де жағалады.
Айтқаным жас ақылға қонымды ма?
Деп, іштей өз санасын мазалады.

Расында, жанға рахат беретін ай,
Бәрінің қадіріне жететін ай.
Былтырғы жылды талдап аңғарсаңдар,
Рамазан-он күн ерте келетін ай.

Мол сауап болар, бекіт ауызыңды,
Ораза ұстап қайтар сауығыңды.
Аллаға сүйікті құл болар едің,
Соңыңнан ерте алсаң ауылыңды.

ҚАСИЕТТІ ТҮРКІСТАННАН ЕСТЕЛІК

*Түркістан қаласына барған сапарынан ағам
Алла берген талантымды елеп, Қожа Ахмет
Яссауи кесенесі, киелі жерден қалам әкелген
екен. Екі жылдай өтсе де, сәті бүгін түсіп, қо-
лыма тиді. Тура жолда жүрген соң, төбем көк-
ке бір елі жетпей, арқам қызып кетті.*

Басылмайды жырға деген құмарым.
Өлең еді бұл өмірден ұтарым.
Қасиетті Түркістаннан естелік
Деген қалам болады бой тұмарым.

Ағамыздың лебізі деп ұғайын,
Қамқорлығы деп бағалап тұрайын.
Қорлағандар бас иеді алдымда,
Дарынымды қолдап тұр ғой Құдайым.

Қатар шапты талантым мен талабым,
Елемедім малғұндардың мазағын.
Адалдықты ақ ту қылып жүрейін,
Қүдіретті жерден келді қаламым.

Өнер-теңіз, ой айналса кемеме,
Толқындалып шабытым да келе ме?!

Маған осы Қожа Ахмет Яссауи
Бару арман болып жүрген кесене.

Алла жазса тілегіме жетемін,
Қазақстанның жерін жұмақ етемін.
Түркістанға тиген кезде табаным,
Иманды ұл болып шыңға жетемін.

Ақындығым ойдың кенін қазады,
Бітпесе де, бос қиялдың азабы.
Дәм бұйырса Түркістанға жол тартқан
Сапарымды осы қалам жазады.

ЖҮРЕКПЕН ӨЛЕҢ ЖАЗАМЫН

«Өнерден қашан кетесің?» - дейді,
Ел ұқпай ашқан сырымды.
«Өзіңді сорлы етесің», - дейді,
Жақтырмай, жазған жырымды.

Айтыңдар қане, себебін тауып,
Тілімді қалай күрмейін?!
Ойлардың келген есігін жауып,
Бүйтіп мен өмір сүрмейін.

Өнерім-өлең, өлеңім-өмір,
Түсінер кезің жетті ғой.
Онсыз да қарғам, еңселі көңіл,
Жиырмамен бірге кетті ғой.

Жүрекпен өлең жазамын, қара,
Шынайы дарын мен едім.
Қиялдап көкке барамын дара,
Өзімді құсқа теңедім.

Танымал ақын болу жоқ ойда,
Талантпен егіз болған соң.
Сөйлеймін, тілек айтып көп тойда,
Санамда сәуле толған соң.

Шабытты іздеп, көшені кезем,
Табыла берсе тақырып,
Тәніммен бүкіл дүниені сезем,
Ойларды шыңға шақырып.

Поэзия деген әлемді шарлап,
Жетпіске дейін жүремін.
Жыр жазып кейде, кетсем де шаршап,
Қыздарға қарап, күлемін.

Содан соң саспа, ажалым келер,
Қашпайды менің қадірім.
Қызылжар болса, бағалы мекен,
Кеңсайда тұрар қабірім.

ҚЫЗЫ ЖОҚ АНА

Қызы жоқ ана – ең мықты ана қашан да,
Сол адам ақыл беретін асыл данаң да.
Әрдайым құрмет көрсетіп бүкіл қазағың,
Шежіре үшін бағалай білген атаң да.

Ұлы бар ана көбірек батар уайымға,
Ананы аяп күрсінген қызыл қайың да.
Өзінің қара басының қамын жегендер,
Қадірлі жанға әпермес көктің айын да.

Қызы жоқ ана мейірім төгіп жүзінен,
Сыр шерте алмас даланың раушан гүлінен.
Қыз құсап ұлы майысып жүре алмайды,
Сондықтан болар қайғырып жүрсе түнімен.

Ұл деген әр кез төбелес іздеп ұрынар,
Жігіттің сырын түсіне алсаң жүгі нар.
Үйленбей ұлы, тыныштық таппас жаны бір,
Ананың сырын күйеуі ғана ұғынар.

Көшеден емес, үйіңнен ізде дананы,
Таппайсың досым, анадан асқан пананы.
Қызы жоқ ана жоғары тұрсын бір саты,
Ер ана сол ғой, іздесең батыр ананы.

Қызы жоқ ана аямапты сені тағдырың,
Ішінде қалды ашылмай жүрген жан сырың.
Ұзарып қолың, қысқарып тілің қалады,
Келіннің тыңдап тұрмыспен жазған ән-жырын.

Қыз жоқ деп, ана қам жеме бес күн жалғанда,
Жөн болар қазір өткенге көзді салғанда.
Ұл тапқан ана ұлтының қамын жасаған,
Міржақып, Мағжан жырынан қуат алғанда.

ОТБАСЫЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР

Отан дейді, атамекен, ел дейді,
Елдің бәрі патриот боп терлейді.
Сол жандардың кейбіреуі алайда,
Өз жанұясын сыйлағысы келмейді.

Күн зымырап, айлар жылдан озғанмен,
Ел мәңгілік, алған дүниең тозғанмен.
Отбасыдан басталады негізі,
Отан деген оттан ыстық болғанмен.

Дұрыс болар соны ойға түюің,
Жерің үшін отқа түсіп кюің.
Отбасыңның қадіріне жетпесең,
Мүмкін емес Отаныңды сүюің.

Отбасыңның әр мүшесі-бағалы,
Әр мүшесі өзің үшін саналы.
Армандарға қол жеткізу жолында,
Жақындарың сый көргені шамалы.

Теріңді төк, еңбек сіңір, ел үшін,
Ата-бабаң қанын төккен жер үшін.
Отбасыңды қастерлеп өт, әрдайым,
Ұлт болмысы сақталатын тек үшін.

Ажырасқан отбасылар көбейді,
Туғанындай көріп кетер өгейді.
Отан дейді сонысына қарамай,
Өзінше боп жыбырлатып көмейді.

Осы болар өз еліңді қорлауың,
Қалағаның ақыр заман орнауын.
Шаңырағың шайқалмасын әйтпесе,
Екі талай Отаныңды қорғауың.

Шындық десе ешқашанда жақ талмас,
Кінәсі жоқ ел алдында ақталмас.
Отбасылық құндылықтар сақталмай,
Отанның да шекарасы сақталмас.

АЗАМАТТЫҚ НЕКЕ

Қоғамнан ба, ұқпадым заманнан ба?..
Мен қорқуға айналдым адамнан да.
Шарифатқа қарама-қайшы жүрген,
Бұл жамандық жасалмас наданнан да.

Мағынасыз махаббат құратындар,
Зиналыққа ат басын бұратындар.
Ақыретте не демек?!
Жауап берсе,
Азаматтық некеге тұратындар.

Бұл іс ұлттық болмысты құлатады,
Кәпірлердің өмірін ұзатады.
Қосылмаған Алланың қалауымен,
Қос жүрек деп өздерін жұбатады.

Осы емес пе ұлт арын таптағаны?..
Арсыздардың ойларын баптағаны.
Азаматтық некенің көбейгені,
Зинақордың маңайда қаптағаны.

Отбасылық құндылық жоғалып тұр,
Тектіліктен әр қазақ тоңалып тұр.
Тыңдамаған шығыстың даналығын,
Ағымына батыстың оралып тұр.

Тексіз ұрпақ саналы болады ма?!
Руханиятым бұл күнде тозады ма?!
Некесіне ешбір мөр басылмаса,
Бармақтай бақ жұптарға қонады ма?!

Қолмен жасап, көтермес мойынымен,
Жігіттер көп жүрмес өз орынымен.
Жалғызбасты аналар көбейгенде,
Тірі жетім қаптайды толығымен,

Елім үшін ойымды паналадым,
Жегідей жеп жанымды мазаладым.
Азаматтық некеге тұрмау керек,
Шама-шарқым жеткенше сараладым.

ЖЕРЛЕСТЕРІМ

Жерлестерім!

Қадірлі жамағатым.

Шығармайтын ұлының жаман атын.

Мен сендерді сағынып, аңсап жүрмін.

Рух болған соң көппен бір жаңаратын.

Жерлестерім!

Тыңдаңдар көсеміңді.

Тықсаңдар да көмейге көсеуіңді.

Өшіп барып түсіндім қайта жанып,

Қолдауларың арқылы өсерімді.

Жерлестерім!

Тіл бітіп сақауыңа,

Ұқсап бақты өнердің Ақанына.

Қызылжардың қыраны болғанымша,

Айналсам ғой, Ілияның бақасына.

Жерлестерім!

Бәрі сөз мерген еді.

Даналықтан нақылды терген еді.

Қарапайым жан болдым, себеп бұған,

Малшы тәлім-тәрбие берген еді.

Жерлестерім!

Тарихым – есімдерің.

Жүрегімді жаулайды сезімдерің.

Кешіріңдер, ақталмай қалып жатса,

Маған артқан бағалы сенімдерің.

ТЕМІРЛАН

Тастап кете алмаймын ән-жырымды,
Ешкім ұқпай жатқан соң жан сырымды.
Тілім ащы болған соң жексұрынмын,
Тіл мен жаққа жаздырып тағдырымды.

Ренжімейтін сен ғана, не десем де,
Аспанға да, жерге де теңесем де.
Іштей білем, тым шеттен шыққанымды,
«Мезі қылып жібердің!» - демесең де.

Әлде, жаның сезе ме, өсерімді?..
Іздей бердің жыр деген нөсерімді.
Әдебиеттен тым алыс болсаң-дағы,
Тас төбеңе көтердің өнерімді.

«Сыйлаймын!» деп, Темірлан шабытымды,
Құр бекерге жоғалтпа уақытыңды.
Жыр арқылы өзімді алдарқатам,
Таба алмасам өмірлік бағытымды.

Әй, Темірлан сен болсаң ағатайым,
Елге жырдың шуағын таратайын.
Руханияттан шөліңді өлең бассын,
Сусыныңды қандырар қара шайым.

Темірлан-ай, бұл – біздің нәзіріміз,
Ақындықпен өлшенсе қадіріміз.
Мойның емес, басыңа шығып алдым,
Жарасымды болған соң әзіліміз.

Сыр ашылды шабытым тулағанда,
Ой. Сөз. Мида алысып, шулағанда.
Шайқымазақ құрдасың болар едім,
Бір жыл бұрын, ертерек тумағанда.

ЖАЙЫҚТЫҢ ТОЛҚЫНЫМЕН ТУҒАН ӨЛЕҢ

Жазғаным, жыр сәулесін қуған өлең,
Айтқаным белді бекем бұған өлең.
Тарихтың толқынында сақталады,
Жайықтың толқынымен туған өлең.

Нұрыңды құйдырғанда ақ жаңбырым,
Халқыма аян болды ашқан сырым.
Әдебиет парағында жазылады,
Жайықтың жағасында жазған жырым.

Жүрекпен тілесем де тілегімді,
Құлатпай жүрмін міне тірегімді.
Төлеген болып, іздеп келген едім,
Тауып бер, қанеке, Қыз Жібегімді.

Айналмай сіріңкенің қорабына,
Түсемін мықтылардың додасына.
Жөн сілте, өмірдегі ғашықтарға,
Аңызда қалдың жұптың обалына.

Келген соң бала жастан ғашық болғым,
Үмітті үзе алмайды гүлдер солғын.
Бойымда ұлы іңкәрлік тулап жатыр,
Кеудемнен етерсе де аққу толқын.

Темірлан-ай, бұл – біздің нәзіріміз,
Ақындықпен өлшенсе қадіріміз.
Мойның емес, басыңа шығып алдым,
Жарасымды болған соң әзіліміз.

Сыр ашылды шабытым тулағанда,
Ой. Сөз. Мида алысып, шулағанда.
Шайқымазақ құрдасың болар едім,
Бір жыл бұрын, ертерек тумағанда.

ЖАЙЫҚТЫҢ ТОЛҚЫНЫМЕН ТУҒАН ӨЛЕҢ

Жазғаным, жыр сәулесін қуған өлең,
Айтқаным белді бекем бұған өлең.
Тарихтың толқынында сақталады,
Жайықтың толқынымен туған өлең.

Нұрыңды құйдырғанда ақ жаңбырым,
Халқыма аян болды ашқан сырым.
Әдебиет парағында жазылады,
Жайықтың жағасында жазған жырым.

Жүрекпен тілесем де тілегімді,
Құлатпай жүрмін міне тірегімді.
Төлеген болып, іздеп келген едім,
Тауып бер, қанеке, Қыз Жібегімді.

Айналмай сіріңкенің қорабына,
Түсемін мықтылардың додасына.
Жөн сілте, өмірдегі ғашықтарға,
Аңызда қалдың жұптың обалына.

Келген соң бала жастан ғашық болғым,
Үмітті үзе алмайды гүлдер солғын.
Бойымда ұлы іңкәрлік тулап жатыр,
Кеудемнен етерсе де аққу толқын.

Мінем де, махаббаттың кемесіне,
Ие болам иманның ақ некесіне.
Беташар айтқызамын үйленген соң,
Айтыстың Ринат деген Шегесіне.

Әкелер өз рұқсатын бермесе де,
Аналар зыр жүгіріп терлесе де.
Ақ бата алу міндет сүйгендерге,
Қос жүрек кеуделерді кернесе де.

Қиялға аштым дағы есігімді,
Арманмен алмастырдым есімімді.
Бекежаның өлтірмей тұрғанында,
Есім барда, табайын Есілімді.

ҰЙЫҚТА, ЕРКЕ ЕСІЛІМ

Қашанға тағдыр мені сорлатады?!
Қай күні басыма бақ орнатады?!
Сырымды сақтай алмай жая ма деп,
Толқының соққан сайын қорқатады.

Сондықтан керек маған ұйықтағаның,
Суықта мұздың астын ықтағаның.
Бұлқынып оянбашы көктемде де,
Ұнайды өз арнаңнан шықпағаның.

Түсінсең, қабырғама мұң батады,
Ақтарсам, жүрек сыры үн қатады.
Сол сырды ішке бүгіп сақтағаның,
Ағынды суыңа да мұз қатады.

Досым да әзілдеп сыр сақтамайды,
Қысыр сөз үмітімді ақтамайды.
Сырласым сен ғанасың Ерке Есіл,
Әйтпесе, ешкім мені жақтамайды.

Болмаймын ешқашан да жаһалатың,
Шықпайды еш уақытта жаман атым.
Бойыңа келіп талай мақтанамын,
Өзіме риза болса жамағатым.

Өйткені, тек мұң шаққан жараспайды,
Ешкім де талантыммен таласпайды.
Мінезім ауыр болып жаралған соң,
Бүкіл ел ақылдасып, санаспайды.

Ұйықтасаң, сырлас болар шыбық, тал да,
Бірақ та сөйлейді ғой бұтақтар да.
Өтірік ұйықтайсың ба өзің білші,
Әйтеуір, аузыңды жап ұғып ал да.

Сыр ашпай, жігіт сенен сақтана ма?!
Құпиясын жасырмай қыз шаттана ма?!
Есілім, тынышымен ұйықта, қане,
Ағам деп айтып қойма Астанаға.

ҚАТЫНЖАНДЫ

Алыс болып барасың жақыныңа,
Жағымсынып жүрген соң қатыныңа.
Амал қанша, тіршілік етіп жүрсің,
Мойынсұнып өмірдің ағынына.

Жасасаң да жақсылап ғасырыңды,
Жүгіртіп қой қаныңмен тамырыңды.
Қатын үшін қам жеме, әке-шешен
Қайта тауып бермейді бауырыңды.

Жаны қалап өзіне бағынғанды,
Күйеуінің құлыпқа салынғанды.
Бұлай жасар қатында береке жоқ,
Болма, досым ешқашан қатынжанды.

«Қатын бастар көш оңбас» ешқашанда,
Айтып жүрер бұл сөзді ел қашанда.
Әлсіздігің байқалып қап жүрмесін,
Үйдің ханы болады ер қашанда.

Болғаныңмен көшенің атаманы,
Саналсаң да бір елдің дара жаны.
Түсіреді еркектің дәрежесін,
Қатынына жалтақтап қарағаны.

Бұл түріңмен таң болып атпайсың ғой,
Патриоттың көліне батпайсың ғой.
Жібермейді деп айтып, жұрт қиналса,
Қатыныңды құшақтап жатпайсың ғой.

Маған мейлі бол, елдің Хақназары,
Қызықтырмас өзгенің бар азабы.
Бармағыңды тістелеп, ыза болма,
Шыққан кезде ініңнің жан азасы.

* * *

Өлеңдер құрылмайды өтініштен,
Мен емес бұйымтайдың өтін ішкен.
Ақынды теріс ойлап жүретін көп,
Түбінде сан соғатын өкініштен.

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

*Бұл кітаптың жарық көруіне
демеуші болған Екпін Әбиев ағамызға
өз алғысымды білдіремін!*

Автор

МАЗМҰНЫ

АВТОР ТУРАЛЫ ЖҮРЕКЖАРДЫ ЛЕБІЗДЕР

Самрат бауырым. <i>Дәулеткерей Кәпұлы</i>	4
Қолтанба. <i>Ринат Зайытов</i>	4
Самрат інім. <i>Әлібек Серғалиев</i>	5
Жас ақын. <i>Саягүл Бірлесбек</i>	6

ТАРИХИ ПОЭМА

Жала мен жаза	8
Әділдіктің жоғалуы	10
Алтыншаштың батылдығы	18
Ұрпақтың іздеу салуы	26
Түйін	34

ӨЛЕҢДЕР

Жамбыл ауданы	42
Қазақстаным	46
Ұлтқа деген ғизатым	48
Ақ қайыңмен сырласу	50
Ен қыстауым	52
Еркіндік туралы ой	54
Ай, саяси қуғын-сүргін құрбандары	56
Тәңтімін сенің далаңа	58
Есіл ауданы	58
Ерейментау аруы	60
Қалалар ауыл болып өзгереді	62
Кристаллға іздеу салу	64
Ізтөлін ауылына барып қайтсаң	66
Біз – Керейміз!	68

ЖАЛА МЕН ЖАЗА

Мен – Уактың жиенімін	70
Зенгібабаның аруағы разы болар	72
Малшының баласымын	73
Сіз боласыз, екінші әкем менің	75
Жалықтым	78
Уәж айтайын халқыма	80
Аялдамада жылап отырған қызды көріп келген ой	81
Әскерден келген жігіттің қасіреті жайында	83
Олимптың пайдасы жоқ, зияны бар	85
Оригинал акынмын	86
Жетім	87
Атыраудың тарихынан шерткен сыр	94
Қостанайдың вокзалында	97
Ақтөбе даласында	99
Токкожа шаһары	101
Қантай көшесі	103
Ұлы жеңіс	104
Елді бірлікке шақыру	106
Әке мен бала	107
Қасиетті Түркістаннан естелік	109
Жүрекпен өлең жазамын	111
Қызы жоқ ана	113
Отбасылық құндылықтар	115
Азаматтық неке	117
Жерлестерім	119
Темірлан	121
Жайықтың толқынымен туған өлең	123
Ұйықта, ерке Есілім	125
Қатынжанды	127

Самрат ҚҰСКЕНОВ

ЖАЛА МЕН ЖАЛЗА

Редакторы: Айниса Серікқызы

Көркемдеуші редактор: Жәмила Айдос

Техникалық редакторы: Ниязбай Оразымбет

Компьютерде беттеген: Акжол Шоғанбай

ИБ 202

Теруге 02.11.2020 жылы жіберілді.

Басуға 18.11.2020 жылы қол қойылды.

Пішімі 75x90 $\frac{1}{32}$ Шартты баспа табағы 8.

Таралымы 500 дана.

Qalamger.kz баспасы

Нұр-Сұлтан қаласы, Манас көшесі 20/2

Байланыс номері: 8 775 392 90 91

Құскенов Самрат Дулатұлы
Солтүстік Қазақстан облысы, Жамбыл ауданы, Амангелді ауылының тумасы. Облыстық, Республикалық мүшәйралардың жеңімпазы. Өлеңдері «Ауыл арайы», «Қызылжар нұры», «Солтүстік Қазақстан» газеттерінде, «Есіл-инфо.кз» сайтында жарияланған. Жас ақынның бұған дейін «Іңкәр жүрек» атты өлеңдер жинағы жарық көрген.